

Mikko Apell
Isra Hamdon
Rainer Sundström

“Aina on kiva kuvata”

Työpajanuorten innostamista valokuvatyöskentelyn avulla

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaaliala

Opinnäytetyö

16.4.2018

Tekijät Otsikko	Mikko Apell, Isra Hamdon, Rainer Sundström "Aina on kiva kuvata": Työpajanuorten innostamista valokuvatyöskentelyn avulla
Sivumäärä Aika	37 sivua + 1 liite 16.4.2018
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Koulutusohjelma	Sosiaaliala
Suuntautumisvaihtoehto	Sosiaaliala
Ohjaajat	Lehtori Taina Konttinen Lehtori Mira Schroderus
<p>Opinnäytetyössä selvitetään työpajanuorten motivaation tukemista ja innostamista valokuvauksen keinoin. Opinnäytetyö toteutettiin osana Matti - miesten matkat työhön -hanketta, jonka tavoitteena on kehittää voimavaroja edistäviä ohjausmalleja työpajatoiminnassa oleville 15-29-vuotiaille miehille. Opinnäytetyössä kehitetään ja sovelletaan valokuvamenetelmää työpajanuorten osaamisen kokemuksen, osallisuuden ja itseohjautuvuuden vahvistamiseksi.</p> <p>Matti-hankkeen kannalta keskeistä on motivoida nuoria hakeutumaan koulutukseen tai työelämään. Opinnäytetyön teoreettinen lähtökohta on itseohjautuvuusteoria. Teoriassa katsotaan yhden kolmesta psyykeen perustarpeesta olevan tunne siitä, että yksilön toiminta on lähtöisin hänen omista haluistaan ja tarpeistaan. Työn toinen teoreettinen lähtökohta on sosiokulttuurinen innostaminen, jossa ihmisen herättämisen ja liikkeelle saamisen avulla pyritään elämänlaadun parantumiseen.</p> <p>Toiminnallinen osuus järjestettiin Helsingissä nuorten työpajalla kahdella toimintakerralla. Ensimmäiseen työpajaan osallistui kuusi ja toiseen kolme nuorta. Tutkimusaineisto koostui nuorten havainnoinnista ja suullisesta palautteesta, sekä hankkeen koordinaattorin haastattelusta.</p> <p>Tuloksista kävi ilmi, että valokuvaus innosti nuoria tarkastelemaan ja ilmaisemaan omia vahvuuksiaan. Myös kirjallisten lämmittelytehtävien havaittiin helpottuvan, kun valokuvaus liitettiin toimintaan. Nuoret innostuivat jatkamaan valokuvaamista myös varsinaisen toimintakerran päätyttyä. Käytetyistä menetelmistä innostavin oli jälkimmäisellä toimintakerralla käytetty pikafilmikamera. Haastavimmiksi osoittautuivat lämmittelynä pidetyt erilaiset kirjalliset ja suulliset harjoitteet.</p> <p>Valokuvaus osoittautui hankkeen tarpeita vastaavaksi menetelmäksi ja yhtenä opinnäytetyön tuloksena on malli siitä, miten valokuvaus voidaan linkittää osaksi työpajojen normaalia toimintaa. Tuloksia voidaan hyödyntää Matti -hankkeen työpajojen toimintamallien suunnittelussa esimerkiksi ottamalla valokuvaus mukaan toimintaan alusta alkaen ja menetelmäksi työpajanuorten oman edistymisen seuraamiseksi.</p>	
Avainsanat	Sosiokulttuurinen innostaminen, itseohjautuvuus, työpaja, nuoret, Matti - miesten matkat työhön, valokuvaus

Authors Title	Mikko Apell, Isra Hamdon, Rainer Sundström "It's Always Nice to Take Photos" : Animation of Young People in Workshops Using Photographic Methods
Number of pages Date	37 pages + 1 appendices 16 April 2018
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialization option	Social Services
Instructors	Lecturer Taina Konttinen Lecturer Mira Schroderus
<p>The aim of our practice-based thesis was to investigate supporting the motivation and animation of young men in a workshop using photographic methods. Our thesis was part of Matti - Men's journeys to work project, which develops operational models to strengthen the resources of young men, aged 15-29. Our thesis develops and applies photographic methods in order to reinforce the feelings of ability, communality and self-determination as a part of operational models used by the Matti project.</p> <p>The main focus of the Matti project, namely the motivation of young people to seek education and work. We chose the self-determination theory and socio-cultural animation as our theoretical basis. The self-determination theory considers one of the basic needs of the human psyche to be the need for self-expression. The other basis for our thesis is socio-cultural animation, which views awakening and activating people as a method for improving their quality of life.</p> <p>The practical part of our thesis was organized in a workshop for young people in Helsinki. Our first session had six participants and the second one had three. The material used in our thesis is based on observing the participants, oral feedback and interviewing the project coordinator who was present on both occasions.</p> <p>The results indicate that photographic methods animated young people to reflect and express their strengths. The written tasks were also easier to carry out once photography was involved in the task. The young people also continued to take photographs independently after the session was over.</p> <p>Out of the used methods, the most successful was the instant-film camera used in the second session. The most challenging was the written and oral tasks used as a warm-up exercise. The results show that photography is a good method for the Matti project and can also be added as a part of regular workshop activities. The results can be used in further developing operational models used in the Matti project.</p>	
Keywords	Socio-cultural animation, self-determination theory, Matti -men's journeys to work, workshop, photography

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Teoreettinen viitekehys	2
2.1 Itseohjautuvuusteoria	2
2.2 Sosiokulttuurinen innostaminen	3
3 Nuoret	5
3.1 Iän määrittelyn moninaisuus	5
3.2 Elämänkaaripsykologia yksilön kehitysvaiheiden tarkastelun välineenä	6
3.3 Nuoren kehitysvaiheet elämänkaaripsykologian mukaan	7
3.4 Nuorisobarometri 2016	8
4 Nuorten syrjäytyminen	9
4.1 Syrjäytyneet nuoret	10
4.2 Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus	11
4.3 Nuorten osallisuus	12
5 Työpajatoiminta	12
5.1 Työpajatoiminta tilastoina	13
5.2 Työpajatoiminnan brändi	14
5.3 Matti - miesten matkat työhön -hanke	14
6 Toiminnallisen osuuden suunnittelu ja toteutus	15
6.1 Valokuvalähtöiset menetelmät	15
6.2 Suunnittelu	17
7 Toimintakerrat	21
7.1 Ensimmäinen toimintakerta 30.11.	21
7.2 Toinen toimintakerta 5.12.	24
8 Arviointi	26
8.1 Nuorten ja hankkeen koordinaattorin palaute	26
8.2 Oma arviointi	28
8.3 Eettisyys	30

7 Päätelmä	31
Lähteet	33
Liitteet	
Liite 1. Taitobingo	

1 Johdanto

Opinnäytetyössämme tutkimme valokuvan käyttöä työmenetelmänä työpajanuorten vahvuuksien tunnistamisen välineenä. Työ koostuu teoreettisesta tutkimuksesta, sekä ryhmämuotoisista toimintakerroista, jotka toteutettiin nuorille suunnatussa työpajassa Helsingissä.

Työmme on osa Matti -miesten matkat työhön -hanketta, jota hallinnoi Metropolia ammattikorkeakoulu ja joka on toteutettu yhdessä Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun kanssa. Sen tavoitteena on kehittää ohjausmalleja työpajoille, jotka edistävät nuorten miesten hakeutumista koulutukseen ja vähentävät työttömyyden uhkaa. Koulutuksesta ja työelämästä syrjäytyminen on tutkimusten mukaan erityisen korkea nuorten miesten keskuudessa.

Työmme teoreettisena viitekehyksenä toimivat itseohjautuvuusteoria (Self-determination theory) sekä sosiokulttuurinen innostaminen, joita käytämme työn toiminnallisen osuuden suunnittelua ohjaavana teoriona ja joihin peilaamme havaintojamme.

Lähestymme kirjallisuuden kautta nuorten kohtaamia haasteita, jotka liittyvät yhteiskunnan asettamiin vaatimuksiin, sekä nuoruuteen liittyvän fyysiseen ja psyykkiseen kehitykseen. Katsomme tilastojen kautta nuorten työllistymistä ja koulutusta sekä työpajatoiminnan merkitystä. Tarkastelemme myös sitä, millaisia toiveita ja pelkoja nuorilla on, kun he miettivät omaa tulevaisuuttaan.

Toiminnallinen osuus toteutetaan valokuvatyöskentelynä, jossa sovellamme valokuvaterapeuttisen työn menetelmiä, joissa kuvallista ilmaisua käytetään itsensä tuntemisen ja itseilmaisun välineenä. Toiminnan tavoitteena on valokuvatyöskentelyn avulla luoda työpajanuorille tila, joka kannustaa heitä tutkimaan ja tunnistamaan omia vahvuuksiaan, sekä tapoja toimia omien taipumusten mukaan.

Lopuksi arvioimme toimintamme tuloksia suhteessa Matti-hankkeen asettamiin tavoitteisiin, sekä esitämme päätelmiä valitsemiemme viitekehyksien näkökulmasta.

2 Teoreettinen viitekehys

Opinnäytetyömme teoreettisena viitekehystenä ovat itseohjautuvuusteoria ja sosiokulttuurinen innostaminen. Itseohjautuvuusteorian kautta tutkimme motivaation syntymiseen vaikuttavia tekijöitä ja motivaation merkitystä yksilön toiminnalle. Sosiokulttuurisen innostamisen teoriaa tarkastellaan muutokseen tähtäävänä ja yksilön motivaatiota herättelevänä prosessina.

2.1 Itseohjautuvuusteoria

Itseohjautuvuusteoria (Self-determination theory) lähtee ajatuksesta, jonka mukaan kaikilla ihmisillä on sisäsyntyisiä ja rakentavia taipumuksia kehittää monipuolisempaa ja eheämpää minäkuva. Tämä tarkoittaa, että ihmiset muodostavat jatkuvasti yhteyksiä sekä psyyken eri osa-alueiden välillä, että suhteessa toisiin ihmisiin ja yhteisöihin. Itseohjautuvuusteoria kuitenkin katsoo, ettei tätä taipumusta voida pitää itsestänselvyytenä, vaan että on olemassa selkeitä sosiaalis-kontekstuaalisia tekijöitä, jotka joko tukevat tai estävät tätä prosessia. Teorian mukaan psyykkistä kasvua ei siis tule pitää automaattisena prosessina, mutta myöskään ei pidä ajatella, ettei sitä olisi olemassa. (Ryan – Deci 2002: 4–5.)

Itseohjautuvuusteoria määrittää kolme psyyken perustarvetta, joiden täytyminen tukee kehitystä. Sosiaaliset ympäristöt, jotka sallivat perustarpeiden täyttymisen nähdään tukevan tervettä kehitystä ja tarpeiden täyttämistä estävät ympäristöt kehitykselle haitallisina. Psyyken perustarpeiden katsotaan olevan yleismaallisia, eli niiden esiintyvyys voidaan todeta kaikissa kulttuureissa ja kehitysvaiheissa ja että niiden ydin pysyy samanlaisena, vaikka esiintymismuoto vaihtelee. (Ryan – Deci 2002: 6.)

Psyyken kolme perustarvetta ovat pätevyys/kyvykyys (Competence), jolla viitataan yksilön tunteeseen siitä, että hän on tehokas toiminnassaan. Tarve ole pätevä saa yksilön hakeutumaan kohti sellaisia haasteita, jotka ovat sopivia hänen kapasiteetilleen. Pätevyydellä ei siis tarkoiteta tiettyjä taitoja, vaan tunnetta itsevarmuudesta ja tehokkuudesta. Yhteisöllisyys (Relatedness) viittaa yhteyden tunteeseen suhteessa muihin. Se tarkoittaa tunnetta olla välitetty ja välittää muista. Sillä ei tarkoiteta tietyn päämäärän saavuttamista, kuten suvunjatkamista, vaan tunnetta olla yhteydessä toisiin ja tulla ryhmän hyväksymäksi. Kolmas perustarve, autonomisuus (Autonomy), viittaa

tunteeseen, jossa yksilö kokee toimintansa olevan hänestä itsestään lähtöisin. Yksilö siis tuntee, että toiminta on itseilmaisua ja että vaikka muut vaikuttaisivat toimintaan, on toiminnalla silti merkitystä yksilölle itselleen. Tämä ei siis estä yksilöä toimimasta muiden toiveiden mukaan, kunhan hän on itse yhtä mieltä niistä. (Ryan – Deci 2002: 7–8.)

Yksi itseohjautuvuusteorian keskeisistä jaoista onkin sisä- ja ulkosyntyisen motivaation erottelu. Sisäsyntyisesti motivoitunut käytös johtuu toiminnan itsensä tuottamasta tyydytyksestä. Tämä tarkoittaa, että sisäsyntyisesti motivoituneet ihmiset ottavat osaa toimintaan vapaasti ja motivaatiota ylläpitää heidän oma kiinnostuksensa toimintaan, sekä siitä saatava nautinto. Vastavuoroisesti ulkosyntyinen motivaatio ei synny niinkään toiminnasta itsestään, vaan toiminnan ulkopuolisista vaikutuksista. (Ryan – Deci 2002: 10–11.)

Itseohjautuvuusteoria katsoo, että tarve pätevyyteen ja autonomiaan sitoutuvat sisäsyntyiseen motivaatioon ja että palkinnon tai aikarajojen kaltaiset kannustimet vaikuttavat vain niiltä osin, kun ne koetaan tukevan tarpeiden täyttämistä. (Ryan – Deci 2002: 11.)

Perustarpeet tulee kuitenkin erottaa motiiveista. Vaikka monet ihmisen motiiveista ovat perustarpeita tukevia, on selvää, etteivät kaikki niistä ole elintärkeitä hyvinvoinnille. Motiivit voivat siis ohjata yksilöä pois toiminnoista, jotka ovat hänen hyvinvoinnilleen eduksi. Tämä tarkoittaa sitä, että vaikka ihminen saavuttaisi tehokkaasti tavoitteitaan, ei se riitä takaamaan tämän hyvinvointia. Käytöstä ohjaavat motiivit ja päämäärät tulee siis nähdä dynaamisesti, joko välineinä psyykkiseen tarpeiden täyttämiseen tai korvaavina tarpeina, kun perustarpeiden tyydytys on estynyt. (Ryan – Deci 2002: 8.)

2.2 Sosiokulttuurinen innostaminen

Sosiokulttuurinen innostaminen on ammatillista toimintaa, jota ohjaa sosiaalipedagogiikan tiedeperusta. Innostamista voidaan kuitenkin pitää itsenäisenä oppialanaan selkeän ominaislaatunsa vuoksi. Leena Kurki (2000) on tutkinut erilaisia innostamisen määrittelyitä, joiden ytimenä hän toteaa olevan näkemys innostamisesta yksilön herkistymisen ja itsetoteuttamisen prosessina. Innostamisen tavoitteena on ihmisen tietoisuuden herättäminen, toiminnan organisointi ja ihmisten liikkeelle saaminen, joiden avulla pyritään yksilön elämänlaadun parantamiseen, eli sosiaaliseen transformaatioon. (Kurki 2000: 19.)

Innostamisella voidaan nähdä olevan kolme eri ulottuvuutta, jotka muodostavat kokonaisuuden, jonka tavoitteena ovat ihmisten yhteisöllinen sitoutuminen sekä persoonallisten arvojen kehittyminen. Kulttuurinen ulottuvuus näkyy luovuuden ja itseilmaisun kehittymisen tavoitteluna, jolloin eri taiteiden muodot korostuvat toiminnassa. Sosiaalisella ulottuvuudella tarkoitetaan ihmisen osallistumista ja sitä kautta ryhmään tai yhteisöön kiinnittymistä. Kasvatuksellinen ulottuvuus merkitsee toimintaa, jolla pyritään yksilön persoonalliseen kehitykseen, asenteiden muutokseen, vastuun tiedostamiseen, kriittiseen ajattelun vahvistumiseen, herkistymiseen ja motivaation heräämiseen. (Kurki 2000: 46–47.)

Innostamisen tavoitteet voidaan myös jakaa kolmeen osapuoleen. Ensimmäinen on välittäjä, eli innostaja, joka luo mahdollisuuksia toimintaan. Toinen osapuoli on itse toiminta, jonka tarkoituksena on aikaansaada yksilöllistä ja yhteisöllistä laadullista muutosta. Kolmas osapuoli on taas innostamisen kohde, eli se ryhmä tai yhteisö, jolle luodaan ja toteutetaan toimintaa. Neljäntenä osapuolena voidaan pitää myös sitä organisaatiota, joka mahdollistaa kyseisen toiminnan. (Kurki 2000: 47.)

Herkistyminen ja motivoituminen ovat olennainen osa innostamisen prosessia, joita ilman aitoa osallistumista ei voi syntyä. Herkistymisellä viitataan ihmisten tietoisuuden lisäämiseen ja herättelemiseen, jonka avulla heidän huomio saadaan kiinnittymään oman elämänsä kannalta merkitykselliseen toimintaan. Herättelemisellä yksilölle tulee tarve ymmärtää enemmän omasta elämästään, historiastaan ja ympäristöstään. Motivoituminen nähdään innostamisessa lähtevän yksilöiden omista tarpeista ja haluista. (Kurki 2000: 133.)

Sosiokulttuurisessa innostamisessa innostaja nähdään toiminnan innostajana tosin kuin toiminnan johtajana (Kurki 2000: 147). Innostajan roolia on myös kuvailtu "tulenkantajana", joka käynnistää innostamisen prosessin. Vaikka innostaja ei ole johtaja, innostajalta vaaditaan myös johtajan ominaisuuksia, kuten ihmisten rohkaisua avoimeen vuorovaikutukseen ja motivoimista yhteisten tavoitteiden eteen. (Kinnunen ym. 2003: 26–27.) Sosiokulttuurisessa innostamisessa korostuu dialogin tärkeys ja aito subjekti-subjekti -suhde ihmisten välillä. Toinen kohdataan tasavertaisesti, avoimesti ja läsnäolevasti. (Kurki 2000: 131.)

3 Nuoret

Tutkimme nuoruutta yksilön elämänkaaren osana ja iän merkitystä yksilön oikeuksille ja velvollisuuksille, sekä otamme huomioon erilaisia tapoja tulkita yksilön ikää. Tarkastelemme nuorten toiveita ja pelkoja ajankohtaisen tilastotiedon valossa.

3.1 Iän määrittelyn moninaisuus

Yksilön ikää voidaan määrittellä usealla eri tavalla ja työmme kontekstissa ikämäärittelyyn liittyvän monimuotoisuuden huomiointi on tärkeää, kun pyrimme ymmärtämään oman identiteetin rakentamisen kanssa kamppailevan nuoren maailmaa (kts. Dunderfelt 2011: 89–90). Yleisimmin määrittelyssä käytetään niin sanottua kronologista ikää, joka lasketaan syntymästä kuluneiden vuosien lukumäärällä. Kronologisella iällä on erityinen merkitys yhteiskunnallisessa ja julkisessa kontekstissa, sillä esimerkiksi laissa sitä käytetään yksilön oikeuksien, vastuiden ja velvollisuuksien määrittämisessä. Tässä merkityksessä puhutaan ns. institutionaalista iästä. (Aapola 1999: 223–233.)

Sosiaalisella iällä viitataan muiden, usein ulkoisen olemuksen perusteella, tekemiin epävirallisiin arvioihin yksilön iästä, jotka voivat erota todellisesta iästä (Aapola: 1999: 233–237). Kehityksellisellä iällä puolestaan viitataan tieteellisessä ja ammatillisessa kirjallisuudessa esitettyihin yksilön kehitysvaiheisiin (Aapola 1999: 237–240). Ruumiillista ikää käytetään ilmaisemaan kronologisesti saman ikäisten yksilöiden eroa ruumiillisen kehityksen kontekstissa (Aapola 1999: 240–242).

Kokemuksellinen ikä kuvastaa yksilön omaa kokemustaan suhteessa kronologiseen ikään. Yksilö voi kokea olevansa todellisia ikävuosiaan vanhempi tai nuorempi. Nuoret tuntevat itsensä usein kronologista ikäänsä vanhemmaksi, kun taas vanhemmat ihmiset tuntevat itsensä kronologista ikäänsä nuoremmiksi. (Aapola: 1999: 242–245.) Myös erilaisille rituaaleille annetuilla merkityksillä voidaan määrittää yksilön ikää. Selkeimpiä esimerkkejä suomalaisessa yhteiskunnassa ovat esimerkiksi ylioppilastutkinnon tai rippikoulun suorittaminen. Myös erilaiset symbolit ja objektit voivat määrittää yksilön ikää. Näitä ovat mm. tietyn liikkumisvälineen tai nautintoaineen käytön saavuttaminen. (Aapola 1999: 248–252.)

3.2 Elämänkaaripsykologia yksilön kehitysvaiheiden tarkastelun välineenä

Elämänkaaren näkökulma on viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana vakiintunut keskeiseksi osaksi kehityspsykologian teoriaa. Sen ajatuksena on, että ihmisen kehitys jatkuu koko elämän ja että aiempi kehitys toimii pohjana myöhemmälle kehitykselle, mutta kehitys voi suuntautua myös uusilla tavoilla. Elämänkaari nähdään vuorovaikutuksellisenä tapahtumakulkuna, jossa ovat läsnä biologiset, geneettiset, psykologiset, sosiaaliset, kulttuuriset ja historialliset tekijät. Yksilön elämäkokemukset muokkaavat tämän sisäistä käsitystä ympäristöstä ja itsestään. Ympäristöstä karttunutta tietoa kuvataan maailmankuvana ja omasta itsestä karttunutta tietoa minäkuvan tai itsetunnon käsitteillä. (Nurmi – Salmela-Aro 2000: 86–87.)

Vakiintuneesta asemasta huolimatta tutkimukseen liittyy tiettyjä kyseenalaistuksia. Näitä ovat muun muassa elämäkulun normatiivisuus. Toisaalta on katsottu, että nyky-yhteiskunnassa vallitsevan yksilön omien valintojen ja mahdollisuuksien lisääntyminen katsotaan muokkaavan kehitysvaiheita vähemmän iänmukaisiksi, mutta toisaalta muun muassa institutionaalisten rakenteiden vuoksi keskeiset siirtymät ovat pääosin samoja kaikilla. Kuitenkin on todettu, että esimerkiksi vanhempien on nykyään hyvin vaikea antaa käytännön neuvoja mm. ammatillisen suuntautumisen suhteen. (Nurmi – Salmela-Aro 2000: 91–92.) Erilaisten ympäristöjen, elämäntapojen ja maailmankatsomuksien vuoksi kaikille yhteisen teorian löytäminen nähdään mahdottomana. Näin ollen elämänvaiheita voidaankin pitää eräänlaisina karttoina, jotka ohjaavat kiinnostaviin pisteisiin, sen sijaan että niitä pidettäisiin ennusteina. (Dunderfelt 2011: 47–51.)

Elämänkaaripsykologiassa puhutaan siirtymävaiheista, joissa vanhat asenteet, toimintamallit tai elämäntavat jäävät pois ja niiden tilalle alkaa kehittyä uusia. Arkielämässä vaiheet voivat olla huomaamattomia tai yksilön vakavaa pohdintaa elämänsä suunnasta, jolloin käytetään termiä kriisi. Kriisi-sanalla on negatiivinen sävy, joka saa myös siirtymävaiheet tuntumaan negatiivisilta, vaikka sillä tarkoitetaan monenlaisia tapahtumasarjoja. Siirtymävaihe voi olla raju tai kivulias, mutta se voi olla myös helpottava tai iloa tuottava, eikä sen rajuus tai huomaamattomuus ole aina suhteessa siihen mitä syntyy. Elämänkaarta tarkastellessa on siis oltava avoin monenlaiselle tulkinnoille. (Dunderfelt 2011: 51.)

3.3 Nuoren kehitysvaiheet elämänkaaripsykologian mukaan

Nuoruus katsotaan lapsuuden ja aikuisiän väliseksi siirtymävaiheeksi, jossa merkityksellisiä ovat sosiaaliset, psykologiset ja biologiset kehityshaasteet (Koivusilta – Rimpelä 2000: 155). Nuoruus voidaan jakaa eri tavoin. Erikson (1982) jakaa kehitysvaiheteoriassaan nuoruuden kahteen vaiheeseen: nuoruusikään ja nuoreen aikuisikään. Nuoruuden katsotaan alkavan, kun yksilö on saavuttanut seksuaalisen kypsyyden, sekä hyvän suhteen taitojen ja välineiden maailmaan. Nuoruudessa yksilö muodostaa omaa identiteettiään suhteessa siihen, miten hän kokee itsensä ja vastaako se muiden kokemusta. Erikson katsookin, että konkreettisimmin tämä näkyy haaveena uraan vakiintumisesta. (Erikson 1982: 249.)

Toinen tapa nuoruuden jaotteluun on jakaa se varhaisnuoruuteen, varsinaiseen nuoruuteen sekä jälkinuoruuteen, jotka sijoittuvat ikävuosien 10–22 välille. Varhaisnuoruudessa yksilön on löydettävä aikuiselämänsä identiteetti, joka on voimavaroja vaativa prosessi, jota hallitsevat hormonitoimintaan liittyvä sukukypsyyden saavuttaminen ja fyysinen kasvu. Jälkinuoruudessa alkaa vähittäinen seestyminen ja yksilö alkaa löytää oman paikkansa yhteisössä ja yhteiskunnassa. (Koivusilta – Rimpelä 2000: 156; Dunderfelt 2011: 84–85.)

Minäkuvan ja maailmankuvan etsiminen aiheuttaa valtavia toiminnallisia muutoksia yksilön sisäisessä psyykkisessä maailmassa. Yksilön omien tarpeiden herääminen voi aiheuttaa hankauksia ulkoisen maailman kanssa ja muiden ymmärtämättömyys yksilön kokemukselle voi johtaa omaan sisäiseen maailmaan pakenemiseen. Vähäpätöisyyden tai epäonnistumisen kokemukset voivat ajaa nuoren jopa itsemurhaan. (Dunderfelt 2011: 90.) Erikson kuvaa samankaltaista prosessia nuoreksi aikuisiäksi nimeämässään vaiheessa, jossa yksilön on opittava säätelemään läheisyyttä ja eristyisyyttä. Yksilön täytyy kyetä hallitsemaan kehonsa ja minänsä tilanteissa, joissa on vaarana sen menettäminen. Mikäli yksilö pelkää minän menettämistä, voi seurauksena olla eristäytyminen muista. (Erikson 1982: 249–251.)

Moni älyllisesti ja ruumiillisesti aikuinen nuori viettää vielä vuosia omaa paikkaansa etsien. Nuoret kokeilevat erilaisia työ- ja koulutuspolkuja, matkustavat ja liikkuvat eri ihmis- ja aateryhmissä. Tämä aika on useimmille hyödyllistä, sillä nuoren sisäinen maailma ei ole vielä kypsä. (Dunderfelt 2011: 92.)

3.4 Nuorisobarometri 2016

Suomalaisten nuorten hyvinvointia tarkastellaan yksityiskohtaisesti vuosittain julkaistavassa nuorisobarometrissa. Barometrin kohderyhmä ovat Manner-Suomessa asuvat 15-29-vuotiaat nuoret ja tulokset perustuvat 1901 nuoren haastatteluun (Myllyniemi 2016: 11). Tulosten perusteella nuoret ovat varsin tyytyväisiä nykyiseen elämäänsä. Kouluarvosana-asteikolla 4-10 ilmaistuna, nuorten arvio tyytyväisyydestä nykyiseen elämäänsä sai arvon 8,4. Tutkimuksessa havaittiin, ettei sukupuoli, ikä tai asuinpaikka selittänyt tyytyväisyyden vaihtelua. (Salonen – Konkka 2017: 142.)

Tutkimusten tulosten perusteella nuorten tulevaisuuden haaveet ovat melko perinteisiä ja niissä korostuu turvallisuuden merkitys, sekä perinteisesti aikuisuuteen ja yhteiskuntaan kiinnittymiseen liittyvät asiat, kuten työ, toimeentulo, perhe ja asunto. Yleisin nuorten mainitsema tulevaisuuden haave liittyy työhön, ammattiin ja toimeentuloon ja se nousee esille 53,7% kaikista vastauksista. Toiseksi yleisimmät haaveet olivat perhe (37%) ja asuminen (19,1%). Työmme kannalta erityisen tärkeää on työn osuus nuorten miesten haaveissa, mikä jakautuu ikäkausittain seuraavasti: 15-19-vuotiaiden miesten kohdalla 59,7% haaveilee työstä, 20-24-vuotiaiden miesten kohdalla 57,7% ja 25-29-vuotiaiden kohdalla 43,6%. (Aapola-Kari – Wrede-Jäntti 2017: 162–164.)

Ikä	Työ, ammatti ja toimeentulo	Perhe	Asuminen
15-29-vuotiaat miehet	53,7 %	37 %	19 %

Taulukko 1: 15-29-vuotiaiden miesten tulevaisuuden haaveet vuonna 2016. (Aapola-Kari – Wrede-Jäntti 2017: 162 mukaillen)

Tulevaisuuden haaveet	15-19-vuotiaat miehet	20-24-vuotiaat miehet	25-29-vuotiaat miehet
Työ, ammatti ja toimeentulo	59,7 %	57,7 %	43,6 %

Taulukko 2: 15–29-vuotiaiden miesten haaveet työstä ikäryhmittäin vuonna 2016. (Aapola-Kari – Wrede-Jäntti 2017: 162 mukaillen)

Tutkittaessa nuorten tulevaisuuden pelkoja, kaikkien vastaajien kesken ylivoimaisesti suurimpana nousi esiin työttömyys (34,8%). Toiseksi suurimmat ovat terveys (22,6%) ja talous (15,0%). Miesten keskuudessa työttömyyden pelko esiintyi ikäryhmittäin jaoteltuna seuraavasti: 15-19-vuotiaiden kohdalla 32,1%, 20-24-vuotiaiden kohdalla 29,5% ja 25–29-vuotiaiden kohdalla 33,1%. Huomionarvoista on, että tutkimuksessa kysymyksiin peloista jätti vastaamatta yli 200 nuorta, joista 60% oli miehiä. (Aapola-Kari – Wrede-Jäntti 2017: 166–167.)

Ikä	Työttömyys	Terveys	Talous
15-29-vuotiaat miehet	34,8 %	22,6 %	15,0 %

Taulukko 3: 15-29-vuotiaiden miesten tulevaisuuden pelot vuonna 2016. (Aapola-Kari – Wrede-Jäntti 2017: 162 mukaillen)

Tulevaisuuden pelko	15-19-vuotiaat miehet	20-24-vuotiaat miehet	25-29-vuotiaat miehet
Työttömyys	32,1 %	29,5 %	33,1 %

Taulukko 4: 15-29-vuotiaiden miesten pelot työttömyydestä ikäryhmittäin vuonna 2016. (Aapola-Kari – Wrede-Jäntti 2017: 162 mukaillen)

4 Nuorten syrjäytyminen

Syrjäytyminen määritetään usein yhteiskunnallisten järjestelmien, kuten koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolille jäämiseksi. Se on monisyinen ilmiö, johon liittyvät matala koulutustaso, pitkäaikainen työttömyys ja toimeentulon ongelmat sekä lisäksi elämänhallintaan ja terveyteen liittyvät ongelmat. Myös sosiaalisten suhteiden vähyys ja sosiaalisen tuen puute voi nostaa riskiä syrjäytymiseen. Tutkimuksissa on otettu huomioon erityisesti lapsuuden ja nuoruuden elinolojen sekä siirtymien ja käännekohtien merkitys syrjäytymisen kehityksessä. Yksilön kehitys ei kuitenkaan ole suoraan seurausta kasvuympäristöstä, sillä suotuisissakin olosuhteissa voidaan havaita ongelmia eri kehityksen osa-alueilla. Lapset voivat myös välttää syrjäytymisprosessin heikoista olosuhteista huolimatta. Erilaisia suojaavia tekijöitä voivat olla kestävät suhteet tasapainoisten aikuisten kanssa, myönteiset kokemukset

oppimisessa, vapaa-ajan harrastukset sekä osallisuus ja tunne elämänhallinnasta. (Kestilä – Heino – Solantaus 2011.)

4.1 Syrjäytyneet nuoret

Syrjäytymistä ja syrjäytymisriskiä on ollut haastavaa tilastoida luotettavasti, sillä ilmiön yleisyyttä voidaan arvioida hyvin eri tavoin (Notkola ym. 2013: 57). Tästä syystä myös syrjäytyneiden nuorten arvioidut määrät vaihtelevat paljon. Aiemmin on ollut yleistä tutkia nuorten elinoloja työttömyysasteen kautta, mikä on todettu riittämättömäksi, sillä siinä ei oteta huomioon työvoiman ulkopuolella olevia nuoria (Larja 2013). Nykyään nuorten syrjäytymistä tutkittaessa puhutaan usein NEET-indikaattorista (Not in Employment, Education or Training). Siinä syrjäytyneiksi määritetään nuoret, jotka ovat suorittaneet korkeintaan perusasteen opinnot, eivät ole varusmiespalvelussa ja joilla ei ole opiskelu- tai työpaikkaa. Tilastokeskuksen (n.d.) tutkimuksen mukaan vuonna 2016 tällaisia nuoria on 15-29-vuotiaista miehistä 10,8 prosenttia, ja naisia taas 12,2 prosenttia. 20-24-vuotiaista samaan ryhmään kuuluu 14,8 prosenttia miehistä ja 11,9 prosenttia naisista. Vuonna 2008 osuudet olivat 9,0 sekä 6,6 prosenttia, joten ei-työllisten ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrät ovat nousseet. Kaikkia NEET-nuoria ei voi kuitenkaan yleistää syrjäytyneiksi, vaan joukossa on lisäksi väliavuotta pitäviä, pääsykokeisiin lukevia ja perhevapaalla olevia nuoria (Larja 2016). Elina Nivala (2008: 7) pitää nuorten syrjäytymisen tarkastelua tilastojen kautta on tärkeänä, mutta ei kuitenkaan riittävänä ilmiön moninaisuuden huomioon ottaen.

Ikä	Miehet	Naiset
15-29	10,8%	12,2%
20-24	14,8%	11,9%

Taulukko 5: Syrjäytyneiksi määritellyt nuoret vuonna 2016. (Tilastokeskus n.d. mukailten)

1990-lukuun verrattessa syrjäytyneiden nuorten määrä on vähentynyt huomattavasti (Myrskylä 2012: 5). Toisaalta syrjäytymisestä on tullut entistä moniulotteisempi ilmiö 2000-luvun aikana, jolloin nuorten vaatimukset työmarkkinoilla ovat muuttuneet lyhyessä ajassa (Nord 2017: 10). Antti Häkkisen (2014) tutkimuksessa todetaan, että työelämään siirtyminen on ollut aina merkittävä etappi aikuisuuteen siirryttäessä. Aikojen saatossa siirtymä on muuttunut myöhäisemmäksi ja jaksottaisemmaksi. Ensimmäinen työpaikka on kuitenkin aina merkinnyt vapautta ja

itsemääräämisoikeuden saavuttamista, kun yksilö irtautuu vanhempien taloudellisesta kontrollista. (Häkkinen 2014: 52–54.) Työelämän rakennemuutos on vaikuttanut erityisesti nuoriin miehiin (Nord 2017: 10).

Syrjäytymisen tarkastelu sukupuolinäkökulmasta on vielä uutta, mutta ilmiö nähdään erityisesti miesten ongelmana. Kun lapsia hoitavia naisia ei lasketa syrjäytyneiksi, miesten osuus syrjäytyneistä nuorista on kaksi kolmasosaa. Miesten työttömyys on myös kaikissa ikäluokissa hieman naisia suurempi. (Myrskylä 2012: 3–4.) Jo alle 25-vuotiaina miesten riski joutua pitkäaikaistyöttömäksi on suurempi kuin naisilla (Notkola ym. 2013: 211). Koulutuksen merkitys on kasvanut ja tällä hetkellä korkeakouluista valmistuu naisia 50 prosenttia miehiä enemmän. Peruskoulun tarjoama varhainen tuki nähdään olennaisena osana nuorten syrjäytymisen ehkäisijänä. Yläasteen enemmän itseohjautuva opiskelu on osoittautunut haasteeksi erityisesti nuorilla pojilla. On katsottu, että peruskoulu ei ole pystynyt tarjoamaan riittävästi tukea pojille, joilla on oppimisvaikeuksia, sosiaalisten taitojen puutteita tai käytöshäiriöitä. Tyttöihin verrattuna pojilla on myös taustalla enemmän päihteiden ongelmakäyttöä, rikollisuutta sekä väkivaltaista käyttäytymistä. (Nord 2017: 10.)

4.2 Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus

Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus on erilaisten hyvinvoinnin ongelmien periytymistä vanhemmalta lapselle, mikä on seurausta esimerkiksi biologisten, sosiaalisten ja psykologisten tekijöiden yhteisestä vaikutuksesta. Lapsen epäsuotuisaan kehitykseen voivat vaikuttaa vanhempien työttömyys, toimeentulo-ongelmat, asumisen vaikeudet, mielenterveys- ja päihdeongelmat sekä väkivalta, laiminlyönti ja vanhempien väliset konfliktit. (Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus 2016.)

Vaikka suomalaisella koulutuspolitiikalla pyritään antamaan kaikille yhtäläiset mahdollisuudet koulutukseen vanhempien taustasta huolimatta, koulutustaso on kuitenkin usein periytyvää (Kortteinen – Elovainio 2012: 153). Esimerkiksi Pekka Myrskylän (2009) tutkimuksessa on selvitetty, että vain perusasteen koulutuksen suorittaneiden äitien lapsista alle kymmenen prosenttia suorittaa ylemmän korkea-asteen tutkinnon. Matala koulutustaso lisää työttömyyttä, mikä taas kasaa ongelmia entisestään. Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus näkyy myös toimeentulotuen asiakkuudessa. Toimeentulotukea saaneiden vanhempien lapsilla, erityisesti pojilla, on kaksinkertainen todennäköisyys olla aikuisena toimeentulotuen asiakas. Vanhempien

pitkäaikainen toimeentulotuen asiakkuus on myös yhteydessä lasten huostaanottoihin, mielenterveysongelmiin, rikollisuuteen ja kouluttamattomuuteen. (Kortteinen – Elovainio 2012: 153.)

4.3 Nuorten osallisuus

Nuorten osallisuuden parantamista pidetään vastauksena syrjäytymiselle (Hämäläinen 2008: 15). Syrjäytymistä ehkäisemisen sijaan olisi parempi puhua nimenomaan nuorten osallisuuden vahvistamisesta (Nivala 2008: 10–11). Siinä ei tulisi keskittyä ainoastaan syrjäytymiskierteessä ja syrjäytymisvaarassa olevien nuorten auttamiseen, vaan koko nuorison kokonaisvaltaiseen vahvistamiseen. Tärkeää on nuorten näkeminen osana yhteiskuntaa, jossa myös he rakentavat tulevaisuutta. (Hämäläinen 2008: 15.)

Nivala (2008: 10) näkee sosiaalipedagogisen toiminnan ensisijaisen tavoitteen olevan ihmisen osallisuuden vahvistaminen. Myös Hämäläinen (2000: 12-13) tuo esille sosiaalipedagogisen työtteen tärkeyden koulutuksesta tai työstä syrjäytyneiden nuorten auttamisessa. Tämä tarkoittaa nuorelle mielekästä tekemistä ja toimintamuotoja, jotka tukevat nuoren itsenäistymistä ja integroitumista yhteiskuntaan. Pedagogisessa auttamisessa ei tulisi olla kyse ainoastaan taitojen opettamisesta, vaan sen pitäisi keskittyä nuoren elämänhallinnan ja itsenäistymisen tukemiseen. (Hämäläinen 2000: 12–13.) Nivala (2008: 11) määrittelee osallisuuden vahvistamisen ihmisen persoonalliseen ja sosiaaliseen kasvuun tähtäävänä tukena.

5 Työpajatoiminta

Nuorten työpajatoiminnasta on säädetty nuorisolaissa (Nuorisolaki 1285/2016 §13). Lain mukaan työpajatoiminnan tehtävä on valmennuksen avulla parantaa nuoren valmiuksia päästä koulutukseen, suorittaa koulutus loppuun sekä päästä työmarkkinoille tai tarvitsemiinsa palveluihin. Lisäksi toiminnalla parannetaan nuoren elämänhallintataitoja, edistetään kasvua, itsenäistymistä, sekä osallisuutta yhteiskuntaan. Toiminnan järjestäjä voi olla yksittäinen kunta, useammat kunnat yhdessä tai nuorten palveluja tuottava yhteisö. Työpajatoiminnan järjestäjältä veloitetaan yksilö- tai työvalmennusosaamista sekä tulosten seuranta. (Nuorisolaki 1285/2016 §13.)

5.1 Työpajatoiminta tilastoina

Vuonna 2015 opetus- ja kulttuuriministeriön työpajatoiminnasta tuottamaan kyselyyn vastasi 200 toimintaa tuottavaa tahoa. Tuloksien mukaan työpajatoimintaan osallistui 25 449 henkilöä, joista 14 733 oli alle 29-vuotiaita (Bamming – Hilpinen 2015: 7). Tästä joukosta noin 60% oli miehiä, minkä arvellaan johtuvan miesten keskimäärin korkeammasta työttömyysasteesta sekä naisten keskimäärin korkeammasta koulutuksesta (Bamming – Hilpinen 2015: 13). Alle 29-vuotiaiden ryhmässä vain peruskoulututkinnon suorittaneita oli vuonna 2015 51% (Bamming – Hilpinen 2015: 15). Pääosin työpajatoimintaan osallistuvat ovat suomenkielisiä, sillä vieraskielisten osuus on noin 6% (Bamming – Hilpinen 2015: 16).

Nuoret hakeutuvat useimmiten työpajalle työhallinnon ohjaamina (37%). Sosiaali- ja terveystoimi on toiseksi yleisin ohjaava taho (27%). Oma-aloitteisesti, sukulaisten tai muun tahon ohjaamina hakeutuu 18%. Oppilaitosten ja muiden viranomaisten osuus on noin 11%. Noin seitsemän prosentin kohdalla tietoja ei ole. (Bamming – Hilpinen 2015: 19.)

Ohjaava taho	Nuorten hakeutuminen työpajalle
Työhallinto	37 %
Sosiaali- ja terveystoimi	27 %
Oma-aloitteisesti, sukulaiset tai muu taho	18 %
Oppilaitos tai muu viranomainen	11 %
Ei tiedossa oleva taho	7 %

Taulukko 6: Nuorten hakeutuminen työpajalle ohjaavan tahon ohjaamana vuonna 2015. (Bamming – Hilpinen 2016: 19 mukailen)

Opetus- ja kulttuuriministeriön kyselyn mukaan 98% työpajoista tarjoaa yksilövalmennusta, 89% työvalmennusta ja ryhmävalmennusta 84%. Näiden lisäksi starttivalmennusta tarjoaa 57% ja etsivän nuorisotyön palveluita 55% työpajoista. (Bamming – Hilpinen 2015: 31) Työpajojen valmennusyksiköistä 68% sijoittuu puu- ja rakennusalalle. Muita merkittäviä aloja ovat tekstiili-, kiinteistöhuolto- ja kunnossapito-, myynti- ja siivousala. (Bamming – Hilpinen 2015: 28.)

Työpajojen valmennustarjonta	Prosenttiosuus
Yksilövalmennus	98 %
Työ- ja ryhmävalmennus	84 %
Starttivalmennus	57 %
Etsivän nuorisotyön palvelut	55 %
Puu- ja rakennusalan valmennus	68 %

Taulukko 7: Työpajojen valmennustarjonta vuonna 2015. (Bamming – Hilpinen 2016: 28 mukailen).

5.2 Työpajatoiminnan brändi

Euroopan sosiaalirahasto (ESR) on luokitellut työpajojen suunnittelun projektitoiminnan alle, joten kuntien päätökset työpajojen vakiintumisesta ovat siirtyneet (OPM 37:2004). Tämä on tarkoittanut työpajojen pysyneen ”piilossa”. Työpajojen kategorisointi on puhuttanut paljon eri toimijoita siitä, pitäisikö pajat tuotteistaa vai pitää edelleen osana kunnallista nuorisotyötä. Syrjäytymisen ehkäisy, osallisuus ja nuoren identiteetin tukeminen ovat kuitenkin toimijoiden yhteinen päämäärä, jolloin työpajatoiminta istuu nuorisotyön alle. (Komonen 2008: 437–438.) Nuorisolaki (1285/2016 §13) kuitenkin luokittelee työpajat kuntien nuorisotyön vastualueelle.

Nykypäivänä työpajojen kävijäkunta on laajentunut ammatillisen tutkinnon suorittaneisiin, jotka ovat vailla työpaikkaa. Työpajasta on mahdollista saada kokemusta sekä kontakteja yhteistyörytiksiin. Suuri osa pajoista keskittyy tekemisen kautta oppimiseen, joka on hyödyllistä erityisesti nuoriin, joilla on oppimisen kanssa ongelmia esimerkiksi motivaatiossa. Kaikille ihmisille ei välttämättä sovi kouluissa tällä hetkellä vallitsevaan teoriapainotteiseen opiskeluun. Nuorten työpaja konseptina on erinomainen vaihtoehto esimerkiksi nuorelle, jolle lukio ei ole edes vaihtoehto ja ammatilliseen koulutukseen ei ole riittänyt paikka tai ei ole yltänyt koulun vaatimuksiin. (Pietikäinen 2005: 219–253.)

5.3 Matti - miesten matkat työhön -hanke

Matti - miesten matka työhön on Metropolia ammattikorkeakoulun ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun yhteinen hanke, joka toteutetaan yhteistyössä muun muassa Helsingin nuorten työpajojen ja Valtakunnallisen työpajayhdistyksen kanssa vuosina

2016 - 2018. Matti-hankkeen päätavoitteena on voimavaroja edistävien ja sukupuolisensitiivisten ohjausmallien kehittäminen 15-29-vuotiaille työpajatoiminnassa oleville miehille. Ohjausmalleilla pyritään vahvistamaan miesten subjektiutta sekä tukemaan miehiä omien voimavarojen tunnistamisessa ja tätä kautta mahdollisuuksia osallisuuteen ja työ- tai opiskelupaikan saamiseen. Toiminnalla edistetään nuoren osaamisen, itseohjautuvuuden, omaehtoisuuden ja yhteisöön liittymisen kokemuksia. (Matti - miesten matkat työhön n.d.)

Opinnäytetyömme toteutettiin Matti-hankkeen pelillisyyden työpajalla, jossa nuoret toteuttavat projektin yritysysteistyökumppanin kanssa. Pelillisyyden pajan tavoitteena on nuorten osallisuuden ja toimijuuden kokemuksen vahvistaminen. (Matti - miesten matkat työhön n.d.)

6 Toiminnallisen osuuden suunnittelu ja toteutus

Toteutimme opinnäytetyömme toiminnallisena opinnäytetyönä. Toiminnallisella opinnäytetyöllä tavoitellaan toiminnan järjestämistä, toiminnan ohjeistamista tai opastamista ammatillisella kentällä työelämälähtöisesti sekä käytännönläheisesti. Olennaista toiminnallisessa opinnäytetyössä on teoreettisen tiedon ja käytännön yhdistäminen. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tulisi osoittaa toiminnan ja kirjoittamisen vuorovaikutus. Työprosessin raportoinnissa täytyy selvittää toiminnan lähtökohdat, työprosessi, tulokset, johtopäätökset ja arviointi. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tulisi näkyä tutkiva asenne, eli prosessin valintojen tarkastelua ja niiden perustelua teoreettisella viitekehyksellä. (Vilka – Airaksinen 2003: 9–10, 42, 65, 153.)

6.1 Valokuvalähtöiset menetelmät

Valokuvaterapia psykoterapiassa ja muussa terapeutisessa työssä käytettävä menetelmä, jonka avulla voidaan työstää asioita, joihin sanat eivät riitä. Valokuvaterapian menetelmiä ovat omaelämäkerrallisten kuvien katselu, symbolisten ja assosiatiivisten kuvien katselu sekä uusien valokuvien ottaminen joko itse tai toisen ottamana. Itselleen merkityksellisten kuvien avulla asiakas voi havainnoida ja ymmärtää itseään. Kuvat voivat toimia väylänä muutostyössä tuomalla esiin muistoja, tiedostamattoman nykyhetken sekä tulevat toiveet. (Halkola 2009: 13.)

Terapeuttinen valokuvaustyö voidaan määrittää virallisen psykoterapiatoiminnan

ulkopuoliseksi itsetutkisteluksi ja taiteelliseksi ilmaisuksi. Sosiaali-alan työssä se voi olla ammattilaisten ohjaamaa ennaltaehkäisevää, hoitavaa tai kuntouttavaa toimintaa. Terapeuttisessa valokuvauksessa tavoitteina voivat olla asiakkaan kuntoutus, luova toiminta tai työhyvinvoinnin edistäminen. Valokuvaterapiassa valokuvan tehtävä on olla viestinnällinen väline, eikä asiakkaalta vaadita teknisiä tai taiteellisia kykyjä. (Halkola 2009: 14–16.)

Terapeutilta työ vaatii otetta, jossa pääpaino on asiakkaan voimavaroissa. Ajan ja tilan antaminen valokuvien prosessointia varten on tärkeää. Valokuvaan saattaa olla latautuneena paljon erilaisia muistoja, tunteita ja merkityksiä, joten luottamuksellisen ja vuorovaikutuksellisen suhteen luominen asiakkaan kanssa on oleellista. Asiakkaan omien havaintojen ja tulkintojen kunnioittaminen on tärkeää ja terapeutti voi tukea häntä löytämään kuvista yhteyksiä elämäntilanteeseensa. (Halkola 2009: 17.)

Judy Weiser (1999) on kuvannut valokuvat mielen jalanjäljiksi: Ne heijastavat elämäämme, tunteitamme ja muistojamme. Ne eivät ainoastaan esitä jo tapahtuneita asioita, mutta myös tulevia tilanteita, vaikkemme sitä tiedostaisi. (Weiser 1999: 1–2.) Asiat, joihin yksilö kiinnittää huomiota ovat hänelle jollain tapaa merkityksellisiä ja jokainen tulkitsee aistien kautta saapuvaa tietoa eri tavalla, riippuen yksilön taustasta. Yksilö luo visuaaliselle stimulaatiolle merkityksiä kokiessaan sitä. Merkityksien luominen on riippuvaista sisäisistä suodattimista ja symbolimerkityksistä, mikä vaikuttaa kuvaan monella tapaa: Se määrittää, millaisia kuvia yksilö ottaa, mistä hän pitää ja mitkä hän muistaa myöhemmin. (Weiser 1999: 1–2.)

Kuvien ottaminen on itseilmaisua. Yksilön merkityksellisinä pitämät asiat, kuten haaveet ja tavoitteet voivat peilautua kuvissa joita hän ottaa. (Weiser 1999: 23.) Tällä voidaan tarkoittaa myös kuvia, jotka henkilö on valinnut, esimerkiksi lehtikuvista tai postikorteista. Kuvat peilaavat yksilön suhdetta ympäröivään maailmaan, henkilöihin, paikkoihin ja asioihin ja toimivat näin konkreettisina ilmaisuina yksilön kokemukselle todellisuudesta. (Weiser 1999: 228–229.) Valokuvien tutkiminen voi tuoda esiin tunteita, toistuvia teemoja, kiinnostuksen kohteita sekä henkilökohtaisia symboleja, joista yksilö ei välttämättä ollut tietoinen ottaessaan kuvaa. (Weiser 1999: 23.)

Terapeuttisessa kontekstissa otettu valokuva ei voi epäonnistua, koska tuloksena on minuuden jatke, joka auttaa ymmärtämään itseä minuutina. Kuvien ottaminen voi siis vahvistaa itsetuntoa ja auttaa yksilöä selkeyttämään tavoitteitaan. Kuvia ottamalla

voidaan visualisoida tulevaisuutta, kuten haluttuja lopputuloksia, työpaikkoja ja saavutuksia, jotka voivat olla mielessä epämääräisinä. (Weiser 1999: 232.)

Kuvaa ottaessaan yksilö voi kontrolloida sitä, mitä hän haluaa tallettaa. Mahdollisuus lisätä tai ottaa pois asioita omien halujen mukaan voi olla hyödyllistä henkilöille, jotka ovat menettäneet mahdollisuuden tehdä omia ratkaisuja esimerkiksi vamman tai hyväksikäytön vuoksi. Kuvat ovat yksilön itsensä tuottamia, eivätkä muut ole voineet vaikuttaa niiden syntyyn, mikä usein lisää tunnetta voimaantumisesta, vapauttaa ilmaisua ja parantaa itsetuntoa. (Weiser 1999: 233.)

6.2 Suunnittelu

Otimme yhteyttä Matti - Miesten matkat työhön -hankkeeseen ja kerroimme olevamme kiinnostuneita hankkeesta. Yhteyshenkilöt olivat halukkaita yhteistyöhön ja kertoivat hankkeen tarvitsevan monenlaista tietoa. Hankkeen puolelta ehdotettiin muun muassa laadullista tutkimusta työpajojen ohjaajien kokemuksista. Opinnäytetyöryhmällämme oli ajatus toiminnallisen opinnäytetyön tekemisestä, joten tiedustelimme mahdollisuutta järjestää toimintaa työpajoilla. Tämä sopi hyvin hankkeen näkökulmasta, sillä hankkeella oli toimintakertoja, joiden sisältöä ei oltu vielä suunniteltu. Osa ryhmämme jäsenistä harrastaa vapaa-ajallaan valokuvausta ja valokuvan käyttö menetelmänä oli ryhmällemme yhteinen kiinnostuksen kohde, jonka myös uskoimme sopivan hyvin kohderyhmän kanssa työskentelyyn.

Erityinen kiinnostuksen kohteemme oli selvittää, kuinka pikafilmi kamera soveltuu valokuvatyöskentelyn menetelmäksi. Pikafilmi kameralla tarkoitetaan kameraa, joka tuottaa kuvat suoraan valokuvapaperille. Laite tulostaa kuvan heti ottamisen jälkeen ja kuvan värit tulevat hitaasti esiin. Kuva saavuttaa lopullisen muotonsa muutamassa minuutissa. Laitteen ottama kuva on ainutlaatuinen, eikä siitä jää kopiota esimerkiksi muistikortille. Käytössämme olleen pikafilmin mitat olivat 5,4cm x 8,6 cm, mikä käytännössä vastaa tavanomaista luottokorttia (kuva 1). Näin kuville olisi olemassa luonteva paikka esimerkiksi lompakossa. Kuvassa on valkoiset reunukset, joihin voi kirjoittaa ja varsinainen kuva-ala on 4,6cm x 6,2 cm. Pikafilmiä on saatavilla eri kokoisena, mutta jokainen kuvakoko tarvitsee sitä varten valmistetun kameran.

Kuva 1. Pikafilmi, jolle on kuvattu Matti -hankkeen esite (Sundström, Rainer 2017)

Suunnitelmamme oli, että rakennamme sosiokulttuurisen innostamisen teoreettisen viitekehykseen (mm. Kurki 2000: 19, 46-47) perustuvaa toimintaa, johon osallistuville nuorille tarjoutuisi valokuvatyöskentelyn keinoin mahdollisuus oppia tunnistamaan omia vahvuuksiaan, sekä seuraamaan omaa edistymistään työpajalla. Käytännön toteutuksessa nuoret kuvaisivat tunnistamiaan vahvuuksia, sanoittaisivat niitä valokuvan avulla ja että toiminnasta jäisi pikafilmin myötä myös konkreettinen esine muistoksi. Tekemiään havaintoja nuoret voisivat hyödyntää hakeutuessaan koulutukseen tai työelämään ja ne toimisivat myös itsetunnon vahvistamisessa. Työssä havainnoitaisiin itseohjautuvuusteorian (Ryan & Deci 2002: 7–9) esittämiä henkilökohtaiseen kasvuun vaikuttavia mekanismeja.

Toiminnan arvioimiseksi Matti -hankkeen koordinaattori ehdotti hankkeessa vakiintunutta sormiäänestystä. Sormiäänestyksessä nuoret antavat arvosanan toiminnalle nostamalla sormia yhdestä viiteen, yhden tarkoittaessa huonointa ja viiden tarkoittaessa parasta arvosanaa. Työssämme kerättäisiin myös havaintoja osallistujien toiminnasta työpajan aikana.

Kvantitatiivisen mittaamisen peruslähtökohta on, että kohdetta tulee pystyä mittaamaan niin, että tuloksella on numeraalinen sisältö. Numeroarvojen antamiselle on kuitenkin oltava sääntö. Ihmistieteissä mittaaminen on yleensä vertailevaa, eli esimerkiksi motivaatiotasoa tutkittaessa tehdään yleensä havaintoja yksilön käyttäytymisen

antamista vihjeistä (Erätuuli – Leino – Yliluoma: 1994: 35–37). Sormiäänestyksessä numeraalinen arvo tulee osallistujan nostamien sormien määrästä ja numeroille annettu arvo selitetään ennen äänestystä.

Esittelimme ideamme hankkeen koordinaattorille, joka piti sitä hyvänä. Saimme kuulla, että hankkeen työpajoilla toteutettava osuus oli loppumassa, minkä vuoksi meidän oli mahdollista järjestää kaksi toimintakertaa. Tämä vaikutti huomattavasti siihen, millaista toimintaa meidän oli mahdollista järjestää. Totesimme kuitenkin yhdessä hankkeen koordinaattorin kanssa, että suunnitelmamme toteuttaminen oli järkevää.

Työpajojen käytännön toiminta oli ryhmällemme vierasta, joten otimme yhteyttä työpajan ohjaajaan ja sovimme ajan tutustumiskäynnille. Käynnillä saimme kuulla tarkemmin arjesta työpajalla ja meille esiteltiin työpajan tilat, sekä tapasimme osan nuorista. Keskustelimme työpajan ohjaajien kanssa suunnitelmastamme ja he myös pitivät sitä hyvänä. Pystyimme siis hakemaan tutkimuslupaa Helsingin kaupungin opetusvirastolta, joka myös hyväksyi suunnitelmamme muutaman tarkennuksen jälkeen. Tutkimuslupa sai hyväksytyyn päätöksen noin kuukauden ennen ensimmäistä työpajaamme.

Suunnitteluprosessin aikana toimintamme joutui monien muutoksien kohteeksi. Suunnitteluvaiheen aikana tieto toimintaan osallistuvien nuorten määrästä vaihteli useaan otteeseen. Taustalla oli epäselvyys toimintakerroille osallistuvien ryhmien määrästä, sekä siitä, tulevatko nuoret toimintakerran aamuna työpajalle. Emme myöskään saaneet varmistusta, osallistuvatko työpajan ryhmänohjaajat toimintaamme, emmekä siten voineet varmistua siitä, kuinka paljon aikaa yksittäisen osallistujan ohjaamiseen ja tukemiseen on käytettävissä. Ryhmäkoko vaihteli kolmen ja lähes parinkymmenen osallistujan välillä ja lopullisen määrän saisimme tietää vasta ensimmäisen toimintakerran alussa. Ryhmällämme oli käytössä vain kaksi pikafilmikameraa ja yli kymmenen osallistujan kanssa pikafilmikameran hitaus aiheuttaisi osallistujille paljon odottamista, joka saattaisi johtaa kiinnostuksen laskemiseen. Päätimme muuttaa suunnitelmaa siten, että pikafilmin sijaan kuvaamisessa käytettäisiin osallistujien omia älypuhelimia, sillä niitä olisi oletettavasti käytössä enemmän ja niiden käyttö vaatisi vähemmän ohjausta.

Uuden suunnitelman myötä mietimme muun muassa kuvien tulostamista, sekä diaesityksen tai paperisen kuvakollaasin tekemistä, jotta alkuperäisessä ajatuksessa konkreettisen esineen luomisesta voitaisiin pysyä. Mikään edellä mainituista ei

kuitenkaan tuntunut sopivalta aikataulujen ja käytössä olevien resurssien puolesta. Keskustelimme tilanteesta hankkeen koordinaattorin kanssa, joka ehdotti Padlet-sivustoa. Padlet soveltuu hyvin ryhmätyöskentelyyn, sillä se mahdollistaa virtuaalisten kuvakollaasien tekemisen reaaliajassa. Sivusto ei vaadi toimintaan osallistuvilta rekisteröintiä tai erillisiä sovelluksia, vaan siihen voi osallistua suoraan esimerkiksi älypuhelimien internet-selaimella.

Virtuaalisen kuvakollaasin avulla nuoret pystyisivät lähettämään ottamansa kuvat salasanalla suojattuun tauluun, jonka voisimme heijastaa työpajan luokkahuoneen seinälle projektorin avulla. Virtuaalisen kuvakollaasin avulla pystyisimme toteuttamaan toimintakerran sujuvasti osallistujien määrästä riippumatta ja osallistujien yksityisyyden varmistaen. Koekäytimme Padlet-sivustoa opiskelijatovereista koostuneen testiryhmän kanssa ja se osoittautui toimivaksi.

Ennen varsinaista valokuvatyöskentelyä toimintakerroilla tehtäisiin lämmittelytehtäviä, joiden tavoite on herätellä osallistujien kiinnostusta, sekä tukea vahvuuksien ja taitojen tunnistamista ja sanoittamista. Päätimme soveltaa "Tulevaisuus - paljon mahdollista! - työkirjassa (Ahvenainen ym. 2017) esitettyjä tulevaisuusohjauksen menetelmiä. Tulevaisuusohjaus on Turun yliopiston tulevaisuuden tutkimuskeskuksen kehittämä ohjaus- ja ajattelumalli, joka auttaa yksilöä tunnistamaan erilaisia vaihtoehtoja ja toimimaan toivotun tulevaisuuden saavuttamiseksi (Ahvenainen ym. 2017: 1).

Ensimmäisen kerran lämmittelytehtävänä tulisimme soveltamaan "Tulevaisuuden osaamiset tehtävää" (Tulevaisuusohjaus n.d.) siten, että osallistujat nimeäisivät taitoja ja vahvuuksia, jotka kerättäisiin Padlet-työkalulle. Nuoret eivät tässä vaiheessa miettisi, mitkä taidoista heillä itsellään on, vaan harjoituksen tavoitteena olisi herätellä nuori pohtimaan erilaisia vahvuuksia ja taitoja, sekä tuoda niitä näkyville. Nämä vahvuudet kirjoitettaisiin ylös virtuaalikollaasiin. Varsinaisen valokuvatyöskentelyn aikana nuoret ottaisivat kuvia työpajalta, jotka esittävät tunnistamiaan vahvuuksia. Kuvat lähetettäisiin virtuaalikollaasiin, jossa työskentelyä jatkettaisiin siten, että nuorten aikaisemmin kertomia vahvuuksia ja taitoja yhdistettäisiin nuorten ottamiin kuviin.

Toisen kerran lämmittelyynä soveltaisimme Spektro-kuvakortteja (Halkola 2009) ja Tulevaisuusohjauksen (Tulevaisuusohjaus n.d.) taitobingoja. Kuvakortteja käytettäisiin herättelemään osallistujia etsimään taitoja ja vahvuuksia laaja-alaisia ja abstrakteja aiheita esittävistä kuvista, jonka jälkeen pelaisimme bingoa. Rakensimme

bingoruudukon (liite 1) uusiksi siten, että siihen oli sisällytetty ensimmäisellä kerralla löydettyjä taitoja ja vahvuuksia. Pelissä nuori valitsee bingolomakkeelta (liite 1) kolme taitoa tai vahvuutta, joita hän kokee itsellään olevan sekä yhden, jossa hän haluaisi kehittyä. Lämmittelytehtävien tavoitteena olisi, että nuori tunnistaa omia vahvuuksiaan ja taitojaan sekä näkee oman kehityskohteensa. Tämän jälkeen valokuvatyöskentelyn avulla nuori pääsisi tekemään havaintonsa konkreettiseksi, kuvaamalla omaa onnistumisen kokemustaan työpajalla. Jälkimmäisellä kerralla tuotettuja kuvia ei käsiteltäisi ryhmässä, mikä antaisi osallistujille mahdollisuuden tutkia omia henkilökohtaisia kokemuksiaan, ilman ulkopuolelta tulevia vaikutuksia.

Ensimmäisen toimintakerran havaintojen pohjalta muokkasimme toisen kerran suunnitelmaa. Havaitimme itse kuvaamiseen innostavan nuoria huomattavasti enemmän kuin kuvien katselun ja kirjallisten tehtävien teon, joten luovuimme kuvakorttien käytöstä. Lisäksi ensimmäisellä kerralla toteutunut osallistujamäärä osoittautui sellaiseksi, että kahdella pikafilmikameralla olisi mielekästä ottaa kuvia aikataulun puitteissa. Päätimme palata alkuperäiseen ajatukseen pikafilmikameran käyttämisestä ilman, että kuvien ottamista muuten täytyi muuttaa. Toisella kerralla pikafilmikuvien ottamisen jälkeen tarjoaisimme halukkaille mahdollisuuden kertoa kuvista ja siitä, mitä ne heille tarkoittavat. Pikafilmille otetut kuvat nuoret saisivat halutessaan pitää omanaan tai jos eivät, ne hävitettäisiin toiminnan päätteeksi.

7 Toimintakerrat

Opinnäytetyömme toimintakerrat järjestettiin eräällä helsinkiläisellä työpajalla osana Matti-hankkeen pelillisyyden pajan toimintaa. Aikaa kummallekin työpajalle oltiin varattu kaksi tuntia. Osallistujien määrä ja henkilöllisyys selvisivät aina kunkin toimintakerran aluksi.

7.1 Ensimmäinen toimintakerta 30.11.

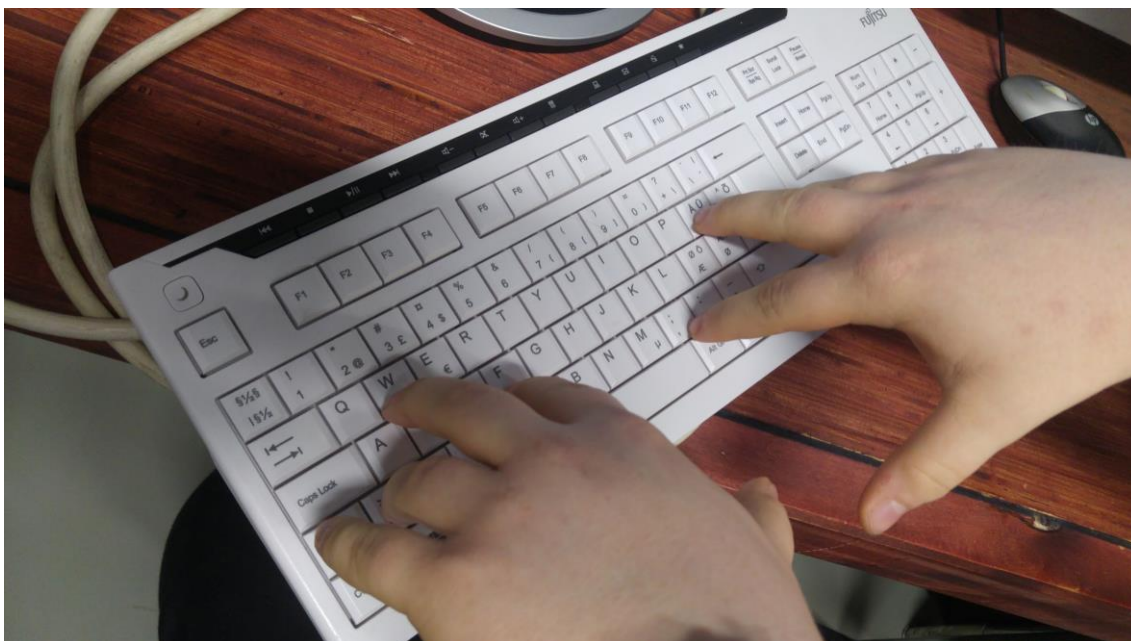
Ensimmäisenä päivänä saavuimme työpajalle puoli tuntia ennen tilojen valmistelua varten. Olimme työpajan atk-luokassa, jossa meidän käytössämme olivat tietokone ja siihen yhdistetty suuri televisio, josta pystyimme näyttämään Padlet-taulun osallistujille. Ensimmäiset osallistujat saapuivat tasan yhdeksän aikoihin. Yhteensä paikalle tuli kuusi osallistujaa, joiden lisäksi paikalla olivat myös Matti-hankkeen koordinaattori sekä hänen mukana tullut työelämän harjoittelija. Toimintakerran aluksi Matti-hankkeen

koordinaattori kävi nuorten kanssa läpi Matti -hankkeen etenemistä yleisesti, jonka jälkeen työryhmämme esiteltiin nuorille. Esittelimme itsemme ja kerroimme lyhyesti toiminnasta ja sen tarkoituksesta.

Tämän jälkeen aloitimme keskustelun vahvuuksista ja taidoista. Olimme jakaneet Padlet -taulun kahteen osaan: toiselle puolelle kirjoitimme vahvuuksia ja toiselle taitoja. Ennen toiminnan aloittamista olimme laittaneet taululle esimerkkejä auttamaan keskustelun herättämisessä. Esitimme kysymyksiä vahvuuksien ja taitojen erosta. Huomasimme, etteivät nuoret tuottaneet juurikaan kommentteja, joten täydensimme toimintaa lisäkysymyksillä ja muistutimme, että ei ole olemassa oikeita tai väärää vastauksia. Tarjosimme myös omia ajatuksiamme vahvuuksista ja rohkaisimme osallistujia kommentoimaan niitä.

Pyysimme osallistujia miettimään työpajalla, työelämässä tai missä tahansa elämänalueella tarvittavia vahvuuksia tai taitoja. Nuoret toivat esille muun muassa vuorovaikutustaidon. Keskustelimme hyvien vuorovaikutustaitojen merkityksestä ja kuinka ne tai niiden puute näkyvät työpajalla tai työelämässä. Kun havaitsimme, että osallistujille oli vaikeaa keksiä enempää vahvuuksia tai taitoja, otimme käyttöön etukäteen kokoamamme listan erilaisista vahvuuksista ja taidoista, jonka esitimme heille näytöltä. Pyysimme nuoria valitsemaan listalta vahvuuksia ja taitoja, jotka he kokivat tärkeiksi työpajalla tai työelämässä. Huomasimme listan aktivoivan nuoria heti enemmän ja keräsimme mainitut taidot ja vahvuudet Padlet-taululle sitä mukaa, kun niitä löydettiin.

Kun vahvuuksia ja taitoja oli kerätty tarpeeksi, eikä keskustelua enää syntynyt, siirryimme toiminnan valokuvausosuuteen. Varmistimme, että jokaisella osallistujalla oli mahdollisuus kuvata joko omalla puhelimella tai vaihtoehtoisesti lainata ohjaajien puhelimia. Annoimme tehtäväksi valita vapaamuotoisesti jonkin vahvuuden tai taidon ja ottaa sitä kuvastava valokuva. Toiminnan tarkoituksen havainnollistamiseksi työryhmämme jäsen otti malliksi kuvan tietokoneen näppäimistöä ja kertoi sen kuvastavan tietotekniikkataitoja. Eräs osallistujista totesi, ettei kuvassa näy kyseinen taito, vaan siihen pitäisi lisätä kädet näppäimistölle. Otimme uuden kuvan, jossa kädet olivat näppäimistöllä (kuva 2) ja totesimme lisäyksen erinomaiseksi. Tulkitsimme, että osallistajat olivat ymmärtäneet ohjeistuksen hyvin ja siirryimme itse toimintaan.

Kuva 2. "Tietotekniikkataidot" (Apell, Mikko 2017)

Pyysimme osallistujia siirtymään työpajan puolelle kuvien ottamista varten. Korostimme, että tehtävän tarkoituksena ei ole ottaa mahdollisimman hienoa kuvaa, eikä teknisistä toteutusta tarvitsisi miettiä. Muistutimme myös siitä, että yksityisyyden suojan vuoksi ihmisten kasvoja ei tulisi näkyä kuvissa.

Kolme nuorta päätti heti lavastaa ja kuvata kättelytilanteen, joka kuvastaisi vuorovaikutustaitoja. Huomasimme muiden osallistujien jäävän toimeksi, joten jakauduimme kukin osallistujan luokse kannustamaan kuvaamista. Havaitimme nuorten menneen työpajalla työstämiensä projektien luo, mistä oli luontevaa aloittaa keskustelu. Nuoret pääsivät kertomaan omista töistään ja mitä olivat niille tehneet, jonka kautta meidän ohjaajien oli mahdollisuus heijastaa niissä tarvittavia taitoja tai vahvuuksia nuorelle. Keskusteluiden kautta nuorille etsittiin yhdessä jokin kuvauskohde kuvastamaan taitoa tai vahvuutta.

Osallistujien otettua kuvat, pyysimme heitä siirtymään takaisin tietokoneiluokkaan. Ohjeistimme heidät lähettämään ottamansa kuvat Padlet-taululle. Annoimme Padlet-taulun internet-osoitteen osallistujille ja neuvoimme tarvittaessa kuvien lisäämisessä. Kun kuvia alkoi tulla näkyviin taululle, pyysimme osallistujia nimeämään vahvuuden tai taidon kuvalle. Yhteensä taululle lisättiin seitsemän kuvaa. Huomasimme osallistujien olevan huomattavasti aktiivisempia verrattuna työskentelyyn ennen kuvausta. Nuoret osasivat yhdistää useita aiemmin valittuja vahvuuksia ja taitoja kuviin. Kuvia ja tekstejä

siirreltiin ja tarvittaessa lisättiin niin, että jokaisen kuvan kohdalla oli vähintään yksi taito tai vahvuus.

Padlet-taulun ollessa valmis ja keskustelun tauottua päätimme siirtyä työpajan lopetusosuuteen. Pyysimme heitä antamaan palautetta sormiäänestyksellä, sekä annoimme myös mahdollisuuden antaa avointa suullista palautetta, mutta nuoret eivät hyödyntäneet sitä. Esitimme lisäksi muutaman kysymyksen, joihin saimme yksittäisiä vastauksia. Kerroimme että palautetta voi antaa myöhemminkin esimerkiksi sähköpostitse, jos haluaa. Kiitimme osallistujia. Työpaja kesti yhteensä noin 1,5 tuntia.

7.2 Toinen toimintakerta 5.12.

Toisella kerralla saavuimme jälleen noin puoli tuntia aikaisemmin laittamaan edellisellä kerralla tekemämme Padlet-taulun näytölle valmiiksi, sekä varmistimme, että pikafilmikamerat toimivat. Toimme lisäksi suklaata osallistujille, jonka laitoimme pöydälle vapaasti otettavaksi. Kello yhdeksältä paikalle saapui kaksi nuorta, jotka olivat olleet työpajalla ensimmäiselläkin kerralla. Päätimme odottaa vielä hetken aikaa ennen aloitusta. Paikalla olivat lisäksi jälleen Matti-hankkeen edustaja sekä työharjoittelija, jotka osallistuivat myös toimintaan. Muita ei kuitenkaan ehtinyt tulla, joten aloitimme työpajan näyttämällä osallistujille aiemman viikon kollaasia vahvuuksista ja taidoista ja muistelemalla sitä hetken.

Siirryimme sen jälkeen taitobingon (liite 1) pelaamiseen. Jaoimme osallistujille bingoruudun, johon olimme kirjoittaneet edellisellä työpajalla nuorten esille nostamia taitoja ja vahvuuksia. Ohjeistimme osallistujia valitsemaan taulukosta kolme taitoa tai vahvuutta, joita he kokivat itsellään olevan sekä yhden taidon, jossa he haluaisivat kehittyä. Annoimme aikaa lukea rauhassa taulukkoa ja miettiä omia taitoja ja vahvuuksia. Yksi opinnäytetyöryhmämme jäsenistä toimi bingon vetäjänä ja aloitti pelin sanomalla jonkin vahvuuden tai taidon. Sen jälkeen osallistujat laitoivat merkin bingoruudukkoon, mikäli he olivat valinneet kyseisen vahvuuden tai taidon. Kun muutamia taitoja oltiin mainittu, eräs nuorista totesi, että hän ei ollut tainnut ymmärtää tehtävänantoa. Samaan aikaan paikalle saapui kolmas nuori. Annoimme bingoruudun myös uudelle osallistujalle ja selitimme hänelle ohjeet, mutta jatkoimme kuitenkin siitä, mihin olimme jääneet. Huomasimme, ettei nuorten keskittyminen kuitenkaan enää täysin palannut, vaan osa nuorista alkoi keskustella keskenään ja pyysimme heitä keskittymään toimintaan.

Bingo saatiin kuitenkin pelattua loppuun asti ja hauskana yksityiskohtana "huolellisuus" oli sattumalta jäänyt lomakkeeseen kahdesti, mikä aiheutti naurua ja kevensi tunnelmaa. Lopuksi pyysimme jokaista vielä halutessaan mainitsemaan, minkä taidon tai vahvuuden he olivat valinneet kehityskohteekseen.

Valokuvaosuutta varten esittelimme osallistujille pikafilmikamerat. Laitteet eivät olleet tuttuja, joten ohjeistimme niiden käytössä. Tehtävänannoksi pyysimme osallistujia ottamaan valokuvan, joka kuvastaisi onnistumisen kokemusta työpajan aikana. Toimintakertaa varten oli varattuna materiaaleja kahdenkymmenen kuvan ottamiseen ja koska osallistujia oli vain kolme, kannustimme nuoria ottamaan niin monta kuvaa kuin he halusivat. Annoimme myös Matti-hankkeen edustajalle ja harjoittelijalle mahdollisuuden kuvaamiseen. Yksi nuorista kertoi heti ottavansa kuvan työpajalla työstämästään polkupyörästä. Eräällä nuorella ei ollut heti ajatusta, mistä kuvan ottaisi, mutta keskustelun ja ohjauksen kautta hänkin otti usean kuvan. Huomasimme, että uudentlaisella laitteella kuvaaminen herätti aluksi hieman epävarmuutta, mutta muistutimme, että kuvaamisen ei tarvitse olla vakavaa tai kuvien hienon näköisiä. Jos nuori ei ollut tyytyväinen ensimmäiseen kuvaan, rohkaisimme häntä ottamaan lisää kuvia ja avustimme kameran asetusten kanssa. Kuvauksen aikana yksi nuorista yritti antaa ottamiaan kuvia meille ohjaajille, mutta pyysimme häntä pitämään kuvat työpajan loppuun asti.

Kuvaamisen lähestyessä loppuaan eräs vähän äänessä olleista nuorista pyysi kameran ja siirtyi itsekseen työpajan reunalle. Hän avasi työkalulaatikon ja otti kuvan sen sisällöstä. Huomasimme tilanteen, mutta sen herkkyyden vuoksi tyydyimme seuraamaan sivusta, sillä vaikutti siltä, että nuorella oli spontaanisti käynnistynyt joko omia vahvuuksia tai kehittämiskohteita herätellyt prosessi. Nuori palasi hiljaa muiden joukkoon ja katseli ottamaansa kuvaa.

Kun osallistujat olivat ottaneet valokuvat, pyysimme taas kaikkia siirtymään atk-luokkaan. Käytimme jäljelle jääneen ajan kuvien katseluun ja niistä keskustelemiseen, jolloin osallistujat pääsivät halutessaan kertomaan omista onnistumisen kokemuksistaan työpajalla. Kannustimme osallistujia säilyttämään ottamansa kuvat, mutta korostimme kuitenkin sitä, että kuville voi tehdä mitä haluaa. Kaikki osallistujat pitivät ottamansa kuvat. Pyysimme osallistujia antamaan arvosanan sormiäänestyksellä ja täydensimme esittämällä kysymyksiä. Muistutimme mahdollisuudesta antaa palautetta myös

myöhemmin, esimerkiksi sähköpostitse. Lopuksi kiitimme osallistujia. Työpaja kesti noin tunnin ja 15 minuuttia.

Työpajan päätyttyä ruokailua odottaneet nuoret tulivat takaisin luokkatilaan ja pysyivät kameraa uudelleen lainaksi. Toiminnasta oli jäänyt käyttämätöntä filmiä, joten annoimme kamerat heidän käyttöönsä. Nuoret kuvasivat vapaamuotoisesti keskenään ja vaikutti siltä, että he ottivat kuvia itsestään ja muutoinkin henkilökohtaisempia kuvia kuin työpajan aikana. Vaikutti myös siltä, että nuoret myös kysyivät toisiltaan apua haluamansa kuvan toteuttamiseen, mitä itse työpajan aikana tapahtui vähemmän. Työpajalla ja sen jälkeen tapahtuneessa vapaamuotoisessa toiminnassa käytettiin kaikki toiminnalle varattu filmi.

8 Arviointi

Työmme arvioinnissa keräsimme palautetta toimintaan osallistuneilta nuorilta, hankkeen koordinaattorilta, sekä teimme omia havaintoja nuorten osallistumisesta. Alkuperäisestä ajatuksesta poiketen, työpajan henkilökunta ei ollut paikalla toimintakerroilla, eikä heidän arviotaan toiminnasta voitu pyytää.

8.1 Nuorten ja hankkeen koordinaattorin palaute

Työssämme palautteen kerääminen nuorilta ja sen myötä toiminnan vaikutuksien arviointi tuotti suuria haasteita. Nuorten kanssa työskentelyssä luottamuksellisen suhteen luominen on olennaista ja vaatii aikaa (mm. Halkola 2009: 17; Jalonen 2009: 133; Savolainen 2008: 154). Lyhyellä aikajänteellä toteutettu toimintamme tarjosi tähän vain vähän mahdollisuuksia.

Keräsimme nuorilta palautetta Matti-hankkeessa aiemmin käytetyllä sormiäänestyksen menetelmällä. Ensimmäisessä työpajassa oli kuusi osallistujaa, joiden kesken äänet jakautuivat siten, että kolme osallistujaa nosti neljä sormea ja loput kolme sormea. Toisella kerralla osallistujia oli kolme ja kaikki nostivat neljä sormea. Nuoret antoivat pikafilmikameralla toteutetulle työpajalle korkeamman arvosanan.

Nuorille annettiin mahdollisuus antaa avointa palautetta, mutta tätä mahdollisuutta he eivät käyttäneet. Esittämiimme avoimiin kysymyksiin saimme myös niukasti vastauksia.

Nuoret nyökyttelivät päätään, kun kysyimme ”Mitä piditte työpajasta?” Kysymykseen ”Onko valokuvaaminen menetelmänä hyvä?”, eräs osallistujista totesi, että ”Aina on kiva kuvata”.

Nuoret kommentoivat runsaasti toisella kerralla käytettyä pikafilmikameraa. He pitivät pikafilmikuvan fyysistä kokoa pienenä ja toivoivat, että kuvia olisi pystynyt suurentamaan. Kuvien laatua valiteltiin myös, sillä salamavalo, joka hämärässä tilassa oli välttämätön, ei aina tuottanut sellaisia kuvia, kuin nuoret olivat mielessään kuvitelleet. Toisaalta nuoret totesivat pikafilmille otetuissa kuvissa olevan ”hyvä fiilis” tai ”hyvä tunnelma”.

Täydensimme palautteen keräämistä haastattelemalla hankkeesta vastaavaa henkilöä, joka oli läsnä molemmissa työpajoissa ja joka näin ollen pystyi hyvin arvioimaan, vastasiko opinnäytetyömme Matti-hankkeen tarpeita, sekä sitä, tuottiko toiminta hyödyllistä tietoa.

Työpajamme olivat hänen mukaansa hyvin suunniteltuja ja toteutettuja. Saimme runsaasti hyvää palautetta nuorten innostumisesta ja aktiivisuudesta, mitä ei koordinaattorin mielestä olisi voitu pitää lainkaan itsestään selvänä. Hän kertoi myös työpajan ohjaajan olleen jälkikäteen positiivisesti yllättynyt kuullessaan, kuinka hyvin nuoret olivat lähteneet mukaan toimintaan. Koordinaattori uskoi onnistumiseen vaikuttaneen luonteva ohjaajuutemme, jossa menimme hyvin ryhmän mukana ilman pakottamista. Hänen mielestään olimme onnistuneet luomaan tasa-arvoisen ilmapiirin, jossa nuoret ja ohjaajat ovat samalla puolella. (Oksava 2017.)

Koordinaattorin mielestä olisimme voineet käyttää enemmän aikaa itsemme esittelyyn ryhmälle ja mahdollisuutta ryhmäläisille esitellä itsensä. Toisella kerralla pidetty taitobingo oli hyvä, mutta erityistä huomiota tulisi kiinnittää ohjeistuksen selkeyteen. Ohjeistus olisi pitänyt pilkkoa osiin, sillä osalla nuorista oli selkeitä haasteita ymmärtää tehtävää. Tehtävän nimeä olisi myös syytä harkita, sillä ”bingo” -sana herättää mielikuvia tietynlaisesta pelistä, eikä työpajassa sovellettu versio vastannut välttämättä näitä mielikuvia. (Oksava 2017.)

Matti-hankkeen kannalta työpajamme tuotti paljon tietoa toimivista menetelmistä. Valokuvan käyttöä oli harkittu jo aikaisemmin osaksi hanketta, mutta sitä ei oltu pystytty toteuttamaan. Tältä osin työpajamme täydensi hankkeen tarpeita hyvin. Nuoret

innostuivat valokuvaamisesta, mikä oli suuri onnistuminen haastavassa asiakasryhmässä. Opinnäytetyöryhmämme aktiivisuutta yhteydenpidon, suunnitelmien tarkastuttamisen ja avoimuuden osalta kiiteltiin myös. Matti-hankkeen kannalta työpajamme nosti esille sen, että opiskelijoiden taitoja ja ideoita tulisi hyödyntää enemmän ja aikaisemmassa vaiheessa hankkeita suunnitellessa ja toteutettaessa. (Oksava 2017.)

8.2 Oma arviointi

Työpajojen toiminta perustui sosiokulttuurisen innostamiseen ja sen kolmeen ulottuvuuteen. Innostamisen ydin on ihmisten osallistumisessa ja aktiivisuudessa (Kurki 2000: 136). Toiminnallamme loimme aidon yhteisön, jossa toiminta tapahtui yhdessä muiden kanssa dialogisuus huomioiden. Valokuvaamisen ja omien vahvuuksien ja onnistumisien tunnistamisen kautta herkistimme nuoria ja motivoimme heitä muutokseen. Opinnäytetyömme suurimpana onnistumisena voimme pitää nuorten aktiivista osallistumista molempien työpajojen aikana.

Toiminta rakennettiin itseohjautuvuusteorian mukaisesta olettamuksesta, jonka mukaan yksilöllä on sisäsyntyinen tarve kehittää itseään, jota sosiaalinen ympäristö voi hoivata tai haitata (Ryan – Deci 2002: 5). Suunnittelemamme toiminta loi ympäristön, jossa yksilön sisäsyntyisiä taipumuksia voitiin tukea.

Toimimme Matti-hankkeen sanelemilla ehdoilla. Näin meille tarjoutui mahdollisuus vain kahden toimintakerran toteuttamiseen, minkä vuoksi jouduimme karsimaan pitkäjänteistä työskentelyä vaativia elementtejä. Tiedostimme omien töiden katselun ja esittelyn merkityksen valokuvatyöskentelyn osana (mm. Savolainen 2009: 227), mutta julkisen esittelyn toteuttaminen osoittautui haastavaksi salassapito- ja aikatauluseikkojen vuoksi.

Kamera työkaluna, erityisesti jos halutaan käyttää kaikkia sen tarjoamia mahdollisuuksia, vaatii paljon opetteluun. Pyrimme madaltamaan opetteluun vaadittua aikaa valitsemalla työvälineiksi älypuhelimien ja pikafilmikameran, mutta monipuolisemmilla välineillä olisi ollut mahdollista toteuttaa monimuotoisempia työpajoja.

Suullisten kommenttien ja sormiäänestyksen perusteella jälkimmäisen työpajan menetelmäksi valittu pikafilmikamera innosti nuoria sekä itse työpajassa, että työpajan jälkeen vapaamuotoisessa toiminnassa. Pikafilmikameralla toteutetussa työpajassa

otettiin yhteensä kaksikymmentä kuvaa, kun älypuhelimilla toteutetussa ensimmäisessä työpajassa kuvia otettiin seitsemän. Huomattavaa on, että jälkimmäisellä kerralla osallistujia oli vähemmän.

Työssämme käytetyt valokuvatyöskentelyn menetelmät ja opinnäytetyöryhmämme ote ryhmän vetämisessä saivat nuoret ilmaisemaan halujaan ja toiveitaan, joten työpajoissamme on nähtävissä dialogisuuden ja ”hyvän näkemisen” elementtejä (Savolainen: 2009: 218–220). Toimintamme jätti jälkimmäisellä kerralla osallistujille pysyvän muiston pikafilmikuvan muodossa. Pikafilmikameran rajalliset ominaisuudet, sekä sen käytöstä aiheutuvat kustannukset ovat kuitenkin syytä huomioida, mikäli toiminta otetaan vakituiseksi osaksi työpajatoimintaa.

Työpajanuorten kohdalla haasteelliseksi osoittautui nuorten innostaminen työpajojen aikana. Erityisesti kirjallisten lämmitystehtävien tekeminen sai nuoret nopeasti siirtämään huomionsa esimerkiksi oman puhelimen tutkimiseen. Vaikka nuoret lähtivät mukaan ja osallistuivat toimintaan, havaitsimme, että ohjaajien läsnäolo ja ohjattu toiminta vaikuttivat nuorten tapaan ilmaista itseään. Sekä sosiokulttuurisessa innostamisessa, että itseohjautuvuusteoriassa korostetaan motivaation syntymistä ihmisestä itsestään (Kurki 2000: 133; Ryan – Deci 2002: 7–8). Koimme, että toiminnassamme tämän huomioiminen jäi puutteelliseksi. Olisi ollut tärkeää ottaa nuoret itse mukaan toiminnan suunnitteluun, eikä ainoastaan perustella päätöstämme käyttämistämme menetelmistä hankkeen ja työpajan työntekijöiden kanssa käydyillä keskusteluilla ja teoreettisella tiedolla. Haasteita tämän toteutumisessa tuottivat osallistujien ja heidän määränsä epäselvyys toimintamme alkuun asti.

Osalle työpajaan osallistuneista nuorista bingo-pelin ohjeiden ymmärtäminen tuotti haasteita pelin loppuun saakka, joten voidaan katsoa, ettei peli myöskään täyttänyt psyyken perustarpeeksi katsottua kokemusta pätevyydestä (Ryan – Deci 2002: 7–8). Bingolomaketta (liite 1) ja pelin ohjeistusta tulisi selkeyttää. Toisaalta niillä nuorilla, jotka ymmärsivät tehtävänannon, oli mahdollisuus tuoda itselleen näkyville omia vahvuuksia ja taitoja, tukien kyvykkyyden tunteen vahvistumista.

Sosiokulttuurisen innostamisen mukaan aitoa osallistumista ei voi syntyä ilman herkistymistä ja motivoitumista (Kurki 2000: 133). Vaikka nuoria ei osallistettu toiminnan suunnittelussa, havaintojemme perusteella pystyimme tukemaan heitä innostumisen prosessissa siitä huolimatta. Valokuvatyöskentely herätteli nuoria tutkimaan ja

ilmaisemaan vahvuuksia ja taitoja. Herkistymisen kautta yksilö voi lähteä liikkeelle ottaen aloitteellisen ja itsenäisen roolin suhteessa itseensä ja ympäristöönsä (Kinnunen ym. 2003: 18).

8.3 Eettisyys

Toiminnallinen opinnäytetyömme noudatti tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimaa hyvää tieteellistä käytäntöä (Varantola – Launis – Helin – Spoof – Jäppinen 2013). Toimintamme perustui rehellisyyteen, huolellisuuteen ja tarkkuuteen. Perustimme työmme aikaisempiin tutkimuksiin ja teoriaan, sekä annoimme niiden tekijöille asianmukaisen tunnustuksen, kuten oikeaoppisen lähdeviitteiden käytön. Työmme pohjana toimi itseohjautuvuusteorian ja sosiokulttuurisen innostamisen perusteet, sekä valokuvaterapian kirjallisuus. Toiminnalliseen opinnäytetyöhömme osallistuvat tahot olivat Metropolia ammattikorkeakoulu, joka toimi opinnäytetyönä toimivan tutkimuksemme valvojana, tutkimuksen tekijät eli allekirjoittaneet henkilöt. Matti-hanke ja työpaja, jonka kontekstissa tutkimus toteutettiin, sekä työpajoihin osallistuneet henkilöt. Työmme haki ja sai Helsingin kaupungin Opetusvirastolta tutkimusluvan.

Tutkimuksesta aiheutuneet kustannukset, kuten valokuvien ottamiseen tarvittut filmit, katettiin Matti-hankkeen rahoituksesta, eikä ulkopuolisia rahoittajia tai intressejä ollut. Sovimme toiminnan järjestämisestä tiiviissä yhteistyössä koordinaattorin sekä työpajojen ohjaajien kanssa. Tutkimuksemme asettui osaksi työpajan strukturoitua toimintaa ja osallistujille tiedotettiin etukäteen työmme toteutuksen ajankohdista.

Toiminnassa kunnioitettiin osallistujien itsemääräämisoikeutta. Työpajoihin osallistuminen oli vapaaehtoista ja siitä sai jättäytyä pois halutessaan. Tiedotimme osallistujia heidän oikeuksistaan kummankin työpajan alussa. Toiminnassa tuotettua materiaalia ei tarvinnut esitellä eikä muutoin tuoda julki ryhmälle.

Opinnäytetyön raportointi tapahtui osallistujien yksityisyyden suojaa kunnioittaen, eikä osallistujia voi raportoinnissa tunnistaa. Keräsimme ryhmästä palautetta osallistujilta, johon viittaamme raportoinnissa yleisesti, ilman että yksittäisiä palautteenantajia voi tunnistaa. Toiminnallisen opinnäytetyömme raportointi tapahtuu työelämässä nuorten työpajalla ja kirjallinen raportti julkistetaan yleisen käytännön mukaisesti Theseus-palvelussa.

Toiminnallisessa opinnäytetyössämme noudatettiin sosiaalihuollon viranomaisen salassapitoa koskevia säännöksiä, joita ovat asiakirjasalaisuus, vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto (812/2000 §14, §15). Työssä tuotettuja asiakirjoja ja materiaalia olivat osallistujien tuottamat valokuvat ja bingolomakkeet (liite 1). Osallistujien tuottamat valokuvat tunnistettiin heidän tuottamiksi teoksiksi ja ovat heidän omaisuuttaan (404/1961 §1). Mikäli osallistujat eivät halunneet pitää tuottamaansa materiaalia, se hävitettiin toiminnan päätteeksi hyvän tietosuojakäytännön mukaisesti (831/1994 §13).

Ryhmässä tuotetut bingolomakkeet (liite 1) ja padlet-taulu suunniteltiin niin, ettei niihin missään vaiheessa liitetty nimiä tai muita tunnistetietoja, eikä niihin ollut pääsyä ryhmään kuulumattomilla henkilöillä. Sekä lomakkeet että padlet-taulu tuhottiin toiminnan päätteeksi.

7 Päätelmä

Nuoren ihmisen elämässä on monia kehitysvaiheita ja haasteita, joilla on kauaskantoisia seurauksia tämän elämässä. Nuori kehittyy fyysisesti ja psyykkisesti ja hänelle avautuu uusia oikeuksia ja velvollisuuksia iän karttuessa. Nuoren elämässä tärkeä kiintopiste on yhteiskuntaan kiinnittyminen, mikä tapahtuu usein työpaikan muodossa. Myös nuoret itse näkevät työn tärkeänä ja työelämän ulkopuolelle jäämisen suurena pelkona. Syrjäytyminen on monitahoinen prosessi, jonka yhtenä merkittävänä osana on työelämän ulkopuolelle jääminen.

Työpajatoiminnalle asetettu tehtävä on syrjäytymisen ehkäisy, työpaikkaan vakiintuminen ja yhteiskuntaan kiinnittymisen vahvistaminen. Työpajatoiminta antaa mahdollisuuden omien vahvuuksien tunnistamiseen ja erilaiset menetelmät työpajan aikana voivat edelleen auttaa tässä tehtävässä. Työpajatoiminta näyttäytyy arvokkaana mahdollisuutena syrjäytymisuhan alla olevalle nuorelle. Vahvuuksien tunnistamiseen tähtäävä toiminta on myös yksi sosiaalipedagogisen työn menetelmistä.

Teoreettisen tiedon valossa tärkeää yksilön psyykkisen kasvun tukemisessa on, että hän kokee toimivansa omista lähtökohdistaan, osaa tekemänsä tehtävän ja että hän on yhteydessä muihin. Valokuvatyöskentelyä voidaan käyttää omien vahvuuksien tunnistamisessa, mutta toiminta täytyy kuitenkin suunnitella niin, että nuoret kokevat sen omakseen. Matti-hankkeen osana toteutettu työmme tutki, sopiiko valokuvatyöskentely tähän tehtävään ja voidaanko sen avulla luoda perustarpeita tukevaa toimintaa.

Työmme tuloksena valokuvatyöskentely nähdään sopivaksi osaksi Matti -hankkeen käyttämiä menetelmiä ja se voidaan ottaa myös osaksi työpajojen normaalia rutiinia. Menetelmänä se tukee vahvuuksien tunnistamista ja sanoittamista. Nuoret innostuivat toiminnastamme ja sitoutuivat siihen, sekä antoivat siitä hyvän arvosanan. Haasteeksi työssä osoittautui luottamuksellisen suhteen rakentaminen, joka haavoittuvassa asemassa olevan kohderyhmän kanssa työskennellessä vaatii paljon aikaa ja joka tulee toiminnan suunnittelussa ottaa huomioon.

Toiminnassa käytetty pikafilmikamera osoittautui hyväksi työkaluksi nuorten innostamiseen. Filmikuvan erikoisuus herätti kiinnostuksen kuvaamiseen ja annettu ohjeistus ohjasi nuoria omien onnistumisten äärelle. Pikafilmin ominaisuuksien rajallisuus, vaadittavat välineet, sekä sen käytöstä aiheutuvat kustannukset tulee kuitenkin ottaa huomioon, jos toimintaa laajennetaan yleiseen käyttöön.

Tuloksien perusteella valokuvatyöskentelyä voidaan soveltaa työpajanuorten kanssa kuvaamalla tavalla tai pitkäjänteisemmin esimerkiksi ottamalla kuvia heidän toteuttamien projektien alusta ja lopusta. Näin oman kehityksen toteaminen helpottuu. Valokuvan tehokas käyttö edellyttää kuitenkin aktiivista otetta ohjaajilta

Lähteet

Aapola, Sinikka 1999. Murrosikä ja sukupuoli. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Aapola-Kari, Sinikka – Wrede-Jäntti, Matilda 2017. Perinteisiä toiveita, nykyhetken kiinnittyviä pelkoja – nuoret pohtivat tulevaisuutta. Teoksessa Myllyniemi, Sami (toim.). Nuorisobarometri 2016. Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Ahvenainen, Marko – Heikkilä, Katariina – Jokinen, Leena – Miettinen, Sari – Ollila, Johanna – Pietikäinen, Nina – Vuorisalo, Kati 2017. Tulevaisuus - Paljon mahdollista! Tulevaisuusohjauksen työkirja. Turku: Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto.

Arkistolaki 831/1994. Annettu Helsingissä 23.9.1994

Bamming, Ruth – Hilpinen, Merja 2016. Työpajatoiminta 2015. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 26. Saatavana osoitteessa: <<https://www.tpy.fi/site/assets/files/1376/okm26.pdf>>.

Dunderfelt, Tony 2011. Elämänkaaripsykologia. Helsinki: WsoyPro.

Erikson, Erik 1982. Lapsuus ja yhteiskunta. Helsinki: Gummerus.

Erätuuli, Matti – Leino, Jarkko – Yli-Luoma Pertti 1994. Kvantitatiiviset analyysimenetelmät ihmistieteissä. Helsinki: Kirjayhtymä.

Halkola, Ulla 2009. Mitä valokuvaterapia on? Teoksessa Halkola, Ulla – Mannermaa, Lauri – Koffert, Tarja – Koulu, Leena (toim.) 2009. Valokuvan terapeuttinen voima. Helsinki: Duodecim.

Halkola, Ulla 2009. Spectro -kortit: 75 valokuvaa. Turku: Spectrovisio.

Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus 2016. Terveys- ja hyvinvoinnin laitos. Päivitetty 14.9.2016. Saatavana osoitteessa <<https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja>>

perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjäytyminen/huono-osaisuuden-ylisukupolvisuus>.
Luettu 17.9.2017.

Häkkinen, Antti 2014. ”Kun yhteiskunta tuli kylään”: nuorisosukupolvien erilaiset yhteiskuntakohtaamiset ja -kokemukset. Teoksessa Vehkalahti, Kaisa – Suurpää, Leena (toim.). Nuoruuden sukupolvet. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Hämäläinen Juha 2000. Sosiaalipedagoginen strategia koulutuksesta ja työstä syrjäytyneiden ja syrjäytymisuhan alla elävien nuorten auttamiseksi. Kuopio: Snellman-instituutti.

Hämäläinen, Juha 2008. Nuorten osallisuus. Teoksessa Hämäläinen, Juha – Nivala, Elina (toim.) Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2008. 9. Vuosikerta. Kuopio: Kopijyvä. 13–34.

Jalonen, Lasse 2009. Elokuvan ja valokuvan käyttö nuorten kriisityössä. Teoksessa Halkola, Ulla – Mannermaa, Lauri – Koffert, Tarja – Koulu, Leena (toim.) 2009. Valokuvan terapeuttilinen voima. Helsinki: Duodecim.

Kestilä, Laura – Heino, Tarja – Solantaus, Tytti 2011. Nuorten syrjäytyminen – epäsuotuisia polkuja aikuisuteen. Haaste 1/2011.

Kinnunen, Pekka – Penttilä, Liisa – Rantala, Jaakko – Salonen, Kauko – Tervo, Timo 2003. Innostuskirja. Nyt! Sosiokulttuurisen toiminnan polunpäitä. Vantaa: Opintokeskus Kansalaisfoorumi.

Koivusilta, Leena – Rimpelä, Arja 2000. Nuoruusiässä luodaan terveyden perusta. Teoksessa Heikkinen, Eino – Tuomi, Jouni (toim.) Suomalainen elämäntulkinta. Helsinki: Tammi.

Komonen, Katja 2008. Työpajatoiminta nuorisotyön työmuotona. Teoksessa Hoikkala, Tommi – Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 76: 437–438.

Kortteinen, Matti – Elovainio, Marko 2012. Millä tavoin huono-osaisuus periytyy? Teoksessa Myllyniemi, Sami (toim.) Nuorisobarometri 2012. Opetus- ja Kulttuuriministeriö.

Kurki, Leena 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000. Annettu Helsingissä 22.9.2000.

Larja, Liisa 2013. Nuorten elinoloja ei voi kuvata pelkän työttömyysasteen avulla. Tilastokeskus. Hyvinvointikatsaus 1/2013. Saatavana osoitteessa <http://www.stat.fi/artikkelit/2013/art_2013-03-11_002.html>.

Larja, Liisa – Törmäkangas, Liisa – Merikukka, Marko – Ristikari, Tiina – Gissler, Mika – Paananen, Reija 2016. NEET-indikaattori kuvaa nuorten syrjäytymistä. Tieto&Trendit 2/2016.

Matti - miesten matkat työhön n.d. Metropolia. Internet-sivu. Saatavana osoitteessa <<http://www.metropolia.fi/tutkimus-kehittaminen-ja-innovaatiot/hankkeet/matti-miesten-matkat-tyohon/>>. Luettu 11.4.2018.

Myllyniemi, Sami 2017. Teoksessa Myllyniemi, Sami (toim.). Nuorisobarometri 2016. Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Myrskylä, Pekka 2009. Koulutus periytyy edelleen. Tilastokeskus. Hyvinvointikatsaus 1/2009. Päivitetty 13.3.2009. Saatavana osoitteessa: <https://www.stat.fi/artikkelit/2009/art_2009-03-16_002.html?s=0>. Luettu 30.10.2017.

Myrskylä, Pekka 2012. Hukassa – Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? Elinkeinoelämän valtuuskunta. Saatavana osoitteessa: <<http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf>>. Luettu 30.10.2017.

Nivala, Elina 2008. Syrjäytymisestä osallisuuteen. Teoksessa Hämäläinen, Juha – Nivala, Elina (toim.) Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2008. 9. Vuosikerta. Kuopio: Kopijyvä. 4–12.

Nord, Ulla 2017. Peruskoulut ratkaisevassa asemassa. Teoksessa Pyykkönen, Jussi – Myrskylä, Pekka – Haavisto, Ilkka – Hiilamo, Heikki – Nord, Ulla (toim.). Kadonneet työmiehet. Elinkeinoelämän valtuuskunta. Saatavilla verkossa: <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2017/02/no_54.pdf>. Luettu 31.10.2017.

Notkola, Veijo – Pitkänen, Sari – Tuusa, Matti – Ala-Kauhaluoma Mika, Harkko, Jaakko – Korkeamäki, Johanna – Lehikoinen, Tuula – Lehtoranta, Pirjo – Puumalainen, Jouni – Ehrling, Leena – Hämäläinen, Juha – Kankaanpää, Eila – Rimpelä, Matti – Vornanen, Riitta 2013. Nuorten syrjäytyminen. Tietoa, toiminta ja tuloksia?. Helsinki: Eduskunta.

Nuorisolaki 1285/2016. Annettu Helsingissä 21.12.2016.

Nurmi, Jan-Erik – Salmela-Aro, Katariina 2000. Ihmisen psykologinen kehitys ja elämänkulku. Teoksessa Heikkinen, Eino – Tuomi, Jouni (toim.) Suomalainen elämänkulku. Helsinki: Tammi.

Oksava, Annakaisa. Matti -hankkeen koordinaattori. Metropolia. Helsinki. Haastattelu 19.12.2017.

OPM 37:2004. Nuorten työpajatoiminnan vakinaistaminen. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä. Helsinki: Opetusministeriö.

Pietikäinen, Reetta 2005. Vaihtoehtoisia polkuja etsimässä – työpajanuorten orientaatiot. Teoksessa Aapola, Sinikka – Ketokivi, Kaisa (toim.) Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 56, 219–253.

Ryan, Richard M. - Deci, Edward L 2002: Overview of Self-Determination Theory: An Organismic Dialectical Perspective. University of Rochester. Saatavilla internetissä: <https://www.researchgate.net/publication/303169056_An_overview_of_self-determination_theory_An_organismic_dialectical_perspective>.

Salonen, Arto O – Konkka, Jyrki 2017. Kun tyytyväisyys ratkaisee – Nuorten suhtautuminen globaaleihin haasteisiin, käsitykset ihanneyhteiskunnasta ja toiveet omasta tulevaisuudesta. Teoksessa Myllyniemi, Sami (toim.). Nuorisobarometri 2016. Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Savolainen, Miina 2008. Maailman ihanin tyttö. Helsinki: Blink Entertainment Oy.

Savolainen, Miina 2009. Voimauttava valokuva. Teoksessa Halkola, Ulla – Mannermaa, Lauri – Koffert, Tarja – Koulu, Leena (toim.) 2009. Valokuvan terapeuttinen voima. Helsinki: Duodecim.

Tekijänoikeuslaki 404/1961. Annettu Helsingissä 8.7.1961.

Tilastokeskus n.d. Nuorten 15-29-vuotiaiden osallistuminen työmarkkinoille ja koulutukseen sukupuolen ja iän mukaan. Saatavana osoitteessa <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__tym__tyti/061_tyti_tau_118.px/?rxid=fe87d6d0-839f-43c1-9624-e78e30ee6dcc>. Luettu 15.9.2017.

Tulevaisuusohjaus n.d. Tulevaisuusohjauksen työkirja ja tehtävät. Internet-sivu. Saatavana osoitteessa: <<http://tulevaisuusohjaus.fi/tyokalut/tyokirja/>>. Luettu 10.4.2018.

Varantola, Krista – Launis, Veikko – Helin, Markku – Spoof, Sanna Kaisa – Jäppinen, Sanna 2013. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Saatavana osoitteessa: <http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf>.

Vilka, Hanna – Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Weiser, Judy 1999. PhotoTherapy techniques. Canada: PhotoTherapy center

Valitse taulukosta 3 taitoa tai vahvuutta, joita sinulla on ja 1 taito, jossa haluat kehittyä.

HUOLELLISUUS	SUVAITSEVAISUUS	INNOKKUUS	LUOVUUS	HUUMORINTAJU	TALOUDELLISUUS	NEUVOTTELU- TAIDOT
KONEIDEN KÄYTTÖTAIDOT	RELLUUS	RUOANLAITTO- TAITO	RAKENNUSTAITO	SANAVALMIUS	AHKERUUS	TÄSMÄLLISYYS
KIRJANPITO	HYVÄ MUISTI	ROHKEUS	KÄDENTAIIDOT	RENTOUS	REALISTISUUS	VÄRISILMÄ
ITSENÄISYYS	LIIKUNNALLISUUS	ESITTELYTAITO	HUOLELLISUUS	YHTEISTYÖKYKY	MIELIKUVITUS	LIIKUNNALLISUUS
HITSAUSTAITO	SOSIAALISUUS	TIETOTEKNIikka- TAIDOT	KOHTELIAISUUS	TAITEELLISUUS	YSTÄVÄLLISYYS	OMA-ALOITTEISUUS
JOHTAMISTAIIDOT	KAHVINKEITTO- TAITO	OMAPERÄISYYS	UTELIAISUUS	SORMINÄPPÄRYYS	MOTIVOINTITAITO	SÄHKÖTYÖTAIDOT
KIRJOITUSTAITO	SINNIKKYYS	SUUNNITTELU- TAIDOT	REHELLISYYS	LUOTETTAVUUS	OPPIMISHALLU	HAHMOTUSKYKY

Liitteet

Liite 1. Taitobingo